

Despre suferință, boală, răbdare, vindecare, nădejde și Taina Sfântului Maslu din perspectiva învățaturii creștin - ortodoxe...

O amplă introducere

Am considerat ca fiind bine venită abordarea unei asemenea teme, acum în anul acesta – 2012, care a fost declarat de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române drept an jubiliar, închinat Tainei Sfântului Maslu și îngrijirii bolnavilor, cu toate că ea a fost tratată îndelung și minuțios de mulți Părinți ai Bisericii și de către vestiți teologi, deoarece constat faptul că ne aflăm într-o perioadă de mari frământări și permanente crize – care, multe dintre ele se datorează (și) faptului că nu avem răbdare în suferințe și nădejde, că nu avem, mulți dintre noi, o viziune corectă asupra virtuții răbdării și nădejzii – care sunt două virtuți foarte importante, de-a dreptul indispensabile, pentru realizarea unui progres duhovnicesc în viața noastră spirituală. Cunoaștem faptul că pentru spiritualitatea ortodoxă viața duhovnicească este o permanentă mergere înainte, o permanentă epectază către culmile desăvârșirii – care trebuie abordată existențial și trebuie trăită până la ținta ei supremă care este unirea cu Dumnezeu, îndumnezeirea. Această înaintare către desăvârșire nu este doar un urcuș, treptat și uniform, ci poartă permanent în sine caracterul unei lupte încordate în vederea dobândirii asemănării cu Dumnezeu, prin har și lucrare. Viața duhovnicească, după cum o demonstrează experiența marilor Părinți duhovnicești, se desfășoară între adâncurile păcatului și piscurile virtuților. Drumul către virtute trece, obligatoriu și inevitabil, prin podoaba încercărilor duhovnicești, a ispitelor și necazurilor, a „supărărilor fără de voie”¹, a „pățimilor fără de voie”². „Pentru aceea, ascetica ortodoxă face din răbdarea acestora o adevărată virtute – fiind socotită a șasea în lista tradițională a virtuților, și este pusă în legătură cu smerenia și iubirea, căci scopul lor fundamental este dobândirea smereniei sau a smeritei cugetări – care duce la adevărata iubire de Dumnezeu și de oameni. Înțelegerea adevăratelor dimensiuni duhovnicești ne apropie de ținta vieții creștine, încercarea de a le evita, eschivarea sau aparentul lor refuz, le înmulțesc, împovărându-ne înaintarea” – mărturisește Părintele Profesor Ioan Cristinel Teșu în lucrarea sa: „Virtuțile creștine, cărări spre fericirea veșnică” apărută la Editura „Trinitas” – Iași, 2001. În justificarea acestei concepții, spiritualitatea filocalică dezvoltă o învățătură duhovnicească de o deosebită profunzime – pe care, pe câteva, vom încerca să le scoatem în evidență în rândurile următoare.

O primă idee ar fi aceea a **necesității** lor. Aceste încercări, ne spune Sfântul Isaac Sirul, sunt „neapărat folositoare oamenilor”³, indiferent de treapta lor duhovnicească. Ele sunt necesare atât celor păcătoși, pentru a-i întoarce la adevărata viață spirituală, cât și celor îmbunătățiți duhovnicește, pentru a-i consolida și ajuta să progreseze, în continuare, în asemănarea cu Dumnezeu. Același Sfânt Isaac Sirul spune că „acela care fuge de ispite sau de încercări, fuge, de fapt, de virtute”⁴. Vorbind despre încercările sau necazurile trupești și despre cele sufletești, el ne îndeamnă să ne pregătim cu toată puterea pentru cele trupești, căci fără de acestea nu putem înainta spre desăvârșire, nu putem ajunge la lumina cea dumnezeiască. Însă față de cele sufletești ne îndeamnă să ne ferim a le trăi, cerând ajutorul și paza lui Dumnezeu.

Necazurile intră în mod necesar în iconomia mântuirii, „cel ce le primește fiind scutit de necazurile veșnice”⁵. Există o alternanță regulată, un echilibru, între bucurii și necazuri în lumea aceasta. De multe ori, lucrurile care ne-au adus, cândva, bucurii mai târziu ne pricinuesc necazuri și dureri precum și invers. În lucrurile care ne-au produs tristețe și necaz, se arată mila și răsplata lui Dumnezeu care devin prilejuri de bucurie duhovnicească. Puterea sau rezistența noastră la încercări este un mod de a proba dragostea noastră față de Dumnezeu. Cuviosul Nichita Stithatul consideră încercările ca fiind „mijlocul cel mai eficient de probare a prezenței sau a lipsei iubirii față de Creator, căci prin ele Dumnezeu urmărește să vadă aplecarea sufletului nostru, spre cine se înclină și cui se dăruiește el: Creatorului sau ispitelor lumii acesteia”⁶. Așadar, răbdarea duhovnicească a încercărilor ne apropie de Dumnezeu. „La început cel încercat se roagă lui Dumnezeu ca un străin, dar, pe măsura răbdării lor se apropie de Dumnezeu, devenindu-i fiu adevărat”⁷. Calea apropierii de Dumnezeu nu

poate fi alta, pentru Părinții filocalici, decât cea a încercărilor, a luptei, a lepădării și biruirii vrășmașului.

Referindu-ne la **cauzele încercărilor** trebuie să menționăm faptul că există o pedagogie divină, în baza căreia încercările sunt necesare tuturor, pentru exercițiul duhovnicesc. „Încercarea – spune Sfântul Isaac Sirul – este de folos oricărui om... Cei ce se nevoiesc sunt încercați, ca să sporească în bogăția lor, cei leneși, ca să se păzească de cele ce-i vatămă...”⁸.

Cu privire la cauza acestor necazuri sau încercări fără de voie, Părinții filocaliei ne dau detalii foarte importante. Sfântul Maxim Mărturisitorul, ca de altfel întreaga literatură ascetică, consideră toate aceste pătimiri fără de voie ca fiind *pedeapsă pentru păcat*. Cauza lor primă o constituie, desigur, păcatul strămoșesc. Prin aceasta, ne spune același Sfânt Părinte, omul a ajuns într-o cu totul altă direcție, în loc să acorde cinstea cuvenită Creatorului sau Ziditorului său, adică să îndumnezeiască lumea, creația. Aceasta corespunde, de fapt, definiției sau consistenței răului, care constă în „necunoașterea cauzei celei bune a lucrurilor”⁹. Aceasta, ne relatează Sfântul Maxim, orbind mintea omenească dar deschizând larg simțirea, l-a înstrăinat pe om cu totul de cunoștința pătimii a lucrurilor care cad sub simțuri. În aceste condiții protopărinții noștri au părăsit frumusețea dumnezeiască menită să alcătuiască podoaba lor spirituală și au socotit zidirea văzută drept Dumnezeu, îndumnezeindu-o datorită faptului că e de trebuință pentru simțirea trupului; iar trupul propriu legat prin fire de zidirea luată drept Dumnezeu, l-au iubit cu toată plăcerea. Și așa, prin grija exclusivă de trup, au slujit cu toată sânguința zidirii în loc de Ziditor”¹⁰.

În acest mod, ajungem la una dintre cele mai importante învățături ale Sfântului Maxim Mărturisitorul, cea referitoare la cercul vicios plăcere – durere, începutul lui, modul de declanșare și activare a lui, ca resort sau cauză inițială a durerii. Autorul acestei dureri ca și a plăcerii de care se leagă, nu este Dumnezeu ci omul. Zidind firea omenească, Dumnezeu – aflăm de la același Sfânt Părinte – nu a creat împreună cu ea nici plăcerea, nici durerea din nesimțire, ci a dat minții o anumită capacitate de plăcere, ca dorință naturală a ei, prin care să se poată bucura în chip tainic de El. Plăcerea și durerea provin din călcarea poruncii date de Dumnezeu primilor oameni. Plăcerea lucrează coruperea voinței, durerea – osânda spre destrămarea firii. Plăcerea duce la moartea de bunăvoie a sufletului, durerea – la nimicirea formei trupului ¹¹.

Spre deosebire de plăcerea naturală, zidită în om, care se orientează spre Dumnezeu, această plăcere este „o formă a senzației modelate în organul simțului, prin vreun lucru sensibil, sau un mod al lucrării simțurilor determinat de o poftă nerațională”¹². Prin păcat, plăcerea naturală s-a alterat mișcându-se împotriva firii spre împlinirea ei prin simțuri. De aceea, Dumnezeu, dorind mântuirea noastră, a înfipt – spune Sfântul Maxim – providențial în această plăcere, ca pe un mijloc de pedeapsire, durerea și moartea, ca să limiteze nebunia minții”¹³. Nici în urma căderii, omul nu a realizat gravitatea ei, ci a adâncit și mai mult acest cerc vicios. El a ajuns să aibă „toată pornirea spre plăcere și toată fuga dinspre durere”¹⁴. Pentru obținerea celei dintâi el luptă cu toată puterea, de cea de-a doua fuge cu toată sânguința, crezând că poate să despartă plăcerea de durere și să se bucure numai de ea. Însă, în plăcere, este amestecat chinul durerii, chiar dacă pare ascuns celor ce o gustă, prin faptul că domină patima plăcerii ¹⁵. Încercând să-și provoace o plăcere mai mare, omul ajunge, de fapt, să-și intensifice durerea.

Așadar, durerea, înțelegându-se prin aceasta suferința care însoțește orice necaz sau încercare, și moartea au fost așezate providențial de Dumnezeu, în firea omului, ca o piedică în calea păcatului și a răului. Durerea conformă cu rațiunea – spune Sfântul Maxim - este un „antidot”, iar moartea – „o consecință cuvenită”. Durerea fără de voie și moartea de pe urma ei sunt pedeapsă pentru plăcerea de bunăvoie ¹⁶. Chiar și după cădere, Dumnezeu, din iubire nemărginită față de creația Sa, a rânduit un „plan prea bun și negrăit în legătură cu ea”¹⁷, restaurarea ontologică și îndumnezeirea omului prin har. Calea ruperii acestui cerc vicios al plăcerii de bunăvoie și al durerii fără de voie l-a constituit înomenirea Fiului lui Dumnezeu. Prin Întrupare și Jertfă, Mântuitorul a primit de bunăvoie pedeapsa pentru plăcerea voluntară a firii și durerea ce o însoțește ¹⁸. Omul, pentru a se îndrepta, pentru a-și reveni din această stare vicioasă, trebuia să fie zguduit stihial, să fie cutremurat în temeliiile ființei sale, ori încercările sunt astfel de zguduiri ale ființei noastre ¹⁹. Prin Întruparea Sa și viața Sa de iubire și jertfă, Mântuitorul a dat un temel ontologic încercărilor noastre. Pilda Sa ne este exemplu deplin de răbdare și smerenie. Jertfa Sa pentru noi și pentru a noastră mântuire trebuie să ne devină un

permanent îndemn de a ne lua fiecare crucea și de a ne o purta pe calea cea strâmtă, dar fericită, a viețuirii noastre.

Prin Întruparea Sa, Mântuitorul nostru Iisus Hristos a venit în maximă apropiere de omul pe care a vrut să-l conducă spre culmile sfințeniei. Spre aceasta – spune Sfântul Maxim – Dumnezeu ne conduce pe două căi: - prin *Providență* sau *pe cale pozitivă* și prin *Judecată* sau *pe cale negativă*. Pe calea pozitivă Dumnezeu îl cheamă pe om la desăvârșire, la sfințenie, prin darurile cu care îi binecuvintează viața duhovnicească, prin săvârșirea binelui și sezizarea raționalității creației. Pe cale negativă sau prin judecată, omul îl cunoaște pe Dumnezeu prin privarea pedagogică, iconomică, de aceste daruri, prin insuccesele, necazurile, bolile, suferințele personale sau ale celor apropiați, care trezesc în ființa noastră responsabilitatea și încălzesc rugăciunea către Dumnezeu 20. Această cunoaștere este palpantă, apăsătoare, dureroasă, este o cale mai dramatică de cunoaștere a lui Dumnezeu, Creatorul și Proniatorul nostru – spune Părintele Profesor Ioan Cristinel Teșu în aceeași lucrare.

Însă, ceea ce subliniază permanent scrierile duhovnicești ortodoxe este faptul că, spre deosebire de calea pozitivă de cunoaștere a lui Dumnezeu, în care omul, așa cum spunea și Părintele Dumitru Stăniloae, se angajează benevol, din proprie inițiativă, dintr-o dorință de desăvârșire, calea negativă o străbate fără să vrea, involuntar, din pedagogie divină și din necesitate duhovnicească. Cele două căi, după cum vom vedea, se îmbină. La cunoașterea lui Dumnezeu prin darurile Sale, deci la plăcerea în suflet sau la bucuria duhovnicească se ajunge prin îndelungi osteneți și încercări. Tot așa, în judecata lui Dumnezeu se întrezărește speranța în dragostea și bunătatea Sa nemărginită. Dacă Dumnezeu ne face să trecem prin aceste încercări, o face pentru că vrea și așteaptă să ne întoarcem la viața duhovnicească cea fericită, pe care o aduce virtutea. În primul caz, Dumnezeu ne dă bunurile netrecătoare, invitându-ne să ne unim cu El și cu alții în iubire. În al doilea caz, ne mustră pentru că nu am făcut aceasta mai înainte și de bunăvoie și ne cheamă la pocăință, prin săvârșirea în viitor a ceea ce nu am făcut în trecut 21. Însă, ambele situații sunt existențiale, în care Dumnezeu ne cheamă la dialog și ne îndeamnă la iubire, așteptând, din partea noastră răspunsul la această iubire. Pronia și Judecata sunt prezente și oarecum devin constante ale vieții noastre duhovnicești, împletindu-se, deoarece am văzut că Sfântul Maxim spune clar că nu se poate despărți plăcerea de durere. Nimeni nu poate să aibă parte numai de plăcere, cu atât mai mult duhovnicească, după cum și în durerea, de cele mai multe ori trupească, se ascunde nădejdea și speranța în bucuria ce va urma acesteia. Precum Pronia este o activitate permanentă a lui Dumnezeu, tot așa și Judecata Sa se exercită permanent. Prin cea dintâi, ne cheamă spre cele bune, arătându-ne frumusețea lor, prin cealaltă, ne îngrozește cu cele contrare. Însă, în ambele, El ne conduce, precum un tată bun își educă și îndrumă copilul pe calea cea dreaptă, atât prin îndemnuri pozitive, cât și prin privare de daruri și chiar prin pedepse 22.

Sfântul Maxim Mărturisitorul exprimă pe larg această alternanță între bucurii și necazuri, între Pronie și Judecată, spunând că „există o regulă și o lege a Providenței așezată în fapte, potrivit căreia cei ce s-au arătat nerecunoscători pentru bunurile primite, sunt povățuiți spre recunoștință prin cele potrivnice, trebuind să facă experiența celor contrare ca să cunoască purtarea dumnezeiască care le-a dăruit bunurile. Și s-a rânduit așa, ca nu cumva, îngăduindu-ni-se de Providență să ne păstrăm neclintită părerea de noi înșine pentru faptele cele bune, să ne rostogolim în dispoziția opusă mândriei, socotind virtutea și cunoștința ca izbânzi firești ale noastre, nu ca daruri dobândite prin har 23. Așadar, încercările sau necazurile fără de voie sunt cauzate de abaterea noastră de la calea cea dreaptă a vieții virtuoză. Cauza generală a încercărilor, a suferinței și durerii duhovnicești o constituie *păcatul*, ca stare paranaturală, paranormală a vieții duhovnicești. Ele se produc atunci când omul face lucruri potrivnice firii lui 24. De aceea, ele urmăresc restaurarea firii umane. Sfântul Marcu Ascetul afirmă că „necazurile care vin asupra oamenilor sunt roadele păcatelor proprii” 25. La rândul lui, Sfântul Maxim susține că omul trebuie „să bea paharul judecății dumnezeiești” 26 cu un întreit scop: - stingerea păcatelor trecute, îndreptarea neatentei prezente și ocolirea păcatelor viitoare. Sfântul Maxim dezvoltă această idee, arătând că Dumnezeu îngăduie să fim încercați pentru cinci pricini sau din cinci cauze. Cea dintâi, pentru ca fiind încercați, să dobândim discernământul duhovnicesc, care distinge limpede virtutea de păcat. A doua, pentru ca dobândind virtutea prin luptă și durere, să „o avem sigură și nestrămutată” – zice Părintele Profesor Ioan Cristinel Teșu. A treia, pentru ca înaintând în practicarea virtuții, să nu ne îngâmfm, ci să ne smerim. A patra, ca după ce am fost ispitiți de păcat, am luptat cu el și l-am biruit, să-l urâm cu „ură desăvârșită” – susține tot Părintele Teșu. A cincea, considerată mai

presus de toate, este ca, eliberându-ne de păcat și de patimă și înaintând în viața de virtute, să nu uităm slăbiciunea noastră, nici puterea Celui ce ne-a ajutat 27.

Sfântul Maxim Mărturisitorul lărgiște și mai mult numărul cauzelor pentru care omul este încercat, spunând că „omul rabdă pătimiri pentru una din acestea: sau pentru dragostea lui Dumnezeu, sau pentru nădejdea răsplătirii, sau de frica muncilor, sau de frica oamenilor, sau pentru fire, sau pentru plăcere, sau pentru câștig, sau pentru slavă deșartă, sau de nevoie”²⁸. La aceste cauze, pentru care Dumnezeu permite să fim ispitiți sau pentru care părăsește pe cel păcătos, Cuviosul Nichita Stithatul adaugă slava deșartă, osândirea aproapelui și fâlirea cu virtuțile. Cei păcătoși sunt încercați datorită păcatelor lor, pentru a le părăsi și a se întoarce pe calea virtuții. Harul îngăduie ca încercările și necazurile să se întărească asupra omului, spune Sfântul Isaac Sirul, atunci când vede că în el a început să răsără mândria sau slava deșartă, până când omul își va da seama de slăbiciunea și neputința sa și va căuta să-l dobândească pe Dumnezeu, cu smerenie 29. Acelea sunt, așadar, încercările generale prin care trece omul căzut din starea harică dobândită în Taina Sfântului Botez, până la restaurarea ontologică a firii sale, până la redobândirea conștiinței prezenței și lucrării harului sfințitor în el. Însă nu doar cei căzuți în păcat sunt încercați, ci și cei înaintați în viața duhovnicească. La aceștia, încercările sunt urmări ale râvnei și stăruinței pe calea desăvârșirii. Pentru aceștia, ne spune Sfântul Isaac, *necazurile sunt mai aspre și mai tari și izvorăsc din toate părțile* 30. Lucrarea virtuții este grea și însoțită de necazuri, de aceea drumul vieții este considerat „drumul răstignirii”³¹, ale cărui căi sunt aspre și valuri înfricoșătoare. Pentru cei înaintați spiritual, „reaua pătimire” și suferințele duhovnicești devin o cale a crucii, a apostolatului, a muceniciei – spune Părintele Ioan Cristinel Teșu.

Oricât ar încerca cineva să evite și să se ferească de aceste încercări, ele sunt absolut necesare și prezente în viața aceasta. Ele constituie o încercare de fiecare zi și de fiecare ceas a iubirii noastre față de Dumnezeu. Lupta cu ispitele de voie și fără de voie face parte din iconomia divină. Întreaga viață duhovnicească este o luptă pentru dobândirea asemănării cu Dumnezeu, care ia forme variate, uneori dramatice. Viața, atât a celui drept, cât și a celui păcătos, este presărată cu necazuri. De aceste încercări nu se poate eschiva nimeni. Este foarte important, însă, modul în care cel încercat le înțelege, le valorifică spiritual și le depășește: - prin pocăință și spre mântuire sau prin desnădejde și spre osânda sa. Celui dintâi, ele îi sunt mântuitoare, celui din urmă stricătoare și pierzătoare. Aceste încercări au un caracter dramatic și paradoxal și de aceea fiecare și le face sprijin sau piedică în calea apropierei sale de Dumnezeu. În ele sunt amestecate „mângâierea și strâmtorările, lumina și întunericul, îngustarea și lărgimea”³². Dacă sunt înțelese în adevărata lor rațiune, duhovnicește, ele sunt semn al urcușului duhovnicesc al credinciosului. Dacă sunt acceptate cu revoltă sau chiar cu învinovățirea altora – Dumnezeu, semenii și diavoli, atunci ele sunt prilej de îndoită suferință și de osândă. Înțelese duhovnicește, ele sunt spre creșterea și înaintarea noastră spre unire în lumină cu Dumnezeu. Acuzate, ele ne devin cale spre o și mai accentuată cădere spirituală. Evenimentele vieții au un profund caracter și rost pedagogic: - cele bune sunt mărturie, cele rele sunt mustrare spre îndreptare.

Vorbind despre **scopul încercărilor** trebuie să subliniem faptul că cele mai frumoase sentințe sau exprimări despre rolul duhovnicesc al încercărilor și suferințelor din această viață ni le-au lăsat Sfinții Marcu Ascetul, Maxim Mărturisitorul, Ioan Scărarul și îndeosebi Sfântul Isaac Sirul – care vorbește despre o adevărată teologie a necazurilor sau a încercărilor. Necazurile, în viziunea acestor Părinți duhovnicești au mai multe dimensiuni și urmăresc mai multe scopuri, în planul iconomiei divine, cu privire la fiecare om. Mai întâi, prin necazuri, Dumnezeu ne îndepărtează de păcate și de patimi. Fiind o consecință a păcatelor noastre sau ale altora, încercările pot fi evitate prin ura păcatului. Pe de altă parte, el ne îndeamnă la o tot mai accentuată pocăință, prin care se restabilește transparența firii noastre în plan duhovnicesc. Prin urmare, încercările au la bază „o judecată dreaptă a lui Dumnezeu”³³. Scopul lor general este *dobândirea vieții virtuose întru smerită cugetare*. Sfântul Isaac Sirul spune că virtutea este maica întristării iar aceasta naște smerenia, care aduce harul Sfântului Duh 34. Ele sunt un mijloc de verificare a atașamentului ostenitorului față de Dumnezeu sau față de lume și ispitele ei. Celor dintâi, spune Cuviosul Nichita Stithatul, adică celor ce sporesc în dragostea față de Dumnezeu, El le dăruiește har îndoit, în timp ce pe cei robiți lumii și amăgirilor ei, Dumnezeu îi biciuește cu ispite și necazuri și mai mari, până când vor ajunge și ei, prin lacrimi, să câștige neplăcerea față de lucrurile văzute și nestatornice, îndreptându-se spre Dumnezeu, sensul și rațiunea lor supremă 35. Prin ostenele și necazuri, spune Sfântul Maxim, sufletul se curăță de „murdăria plăcerii și smulge cu totul afecțiunea față de lucrurile materiale, descoperindu-i paguba ce o are din iubirea față

de ele”³⁶. Scopul lor este, așadar, profund duhovnicesc: - evitarea mândriei și dobândirea smeritei cugetări. Ele au scopul de a dobândi conștiința neputinței noastre și conștiința puterii dumnezeiești, de a dobândi simțirea curată, duhovnicească a harului Duhului Sfânt ³⁷. Sfântul Isaac Sirul spune că răsplata nu se dă virtuții, nici osteneții pentru ea, ci smereniei ce se naște din ele. Dacă aceasta lipsește, dacă încercările sau necazurile nu îl conduc pe pătimitor la smerenia adevărată, în deșert se fac cele dintâi ³⁸. Necazurile ce vin asupra noastră au scopul de a ne proba, de a ne încerca tăria credinței și puterii noastre duhovnicești, dar, în același timp, ele dau firii umane tărie, răbdare, înțelepciune și nădejde.

Referindu-ne la **limitele încercărilor**, o învățătură constantă a Părinților filocalici este că *încercările vin asupra noastră, în limitele rezistenței noastre duhovnicești, a puterii noastre de a le suporta și proporțional cu păcatele sau virtuțile personale*. Ava Dorotei ne spune că Dumnezeu nu îngăduie să vină asupra noastră vreun lucru peste puterea noastră ³⁹, iar Sfântul Isaac Sirul ne spune același lucru, într-o exprimare pozitivă: - Dumnezeu îngăduie să se trimită omului încercări pe măsura lui, ca să poată purta greutatea lor. *Așadar ele sunt în limitele firii, suportabile*. La fel, după răbdarea de care dăm dovadă, ni se ușurează greutatea acestora și ni se dă mângâiere. Iar după mângâiere, se mărește și dragostea noastră către Dumnezeu ⁴⁰. Virtuțile au împletite cu ele întristările, ostenețile, necazurile, însă pe măsura acestora este și mângâierea din partea lui Dumnezeu.

Cuviosul Nichita Stithatul ne arată că ostenețile sunt la început sau începătorilor, pricinuitoare de durere. Cei de pe treapta de mijloc, deprinși fiind cu nevoița, descoperă în răbdarea lor o anumită plăcere și o liniște neînțeleasă. Iar pe cei în care s-a sălășluit, prin lucrarea deplină a virtuților în Duhul Sfânt, ele îi umplu de o bucurie și o veselie negrăită, deschizându-li-se un izvor de lacrimi, ca un efect al pocăinței ⁴¹. Tot cuviosul Nichita Stithatul, referindu-se la bolile trupești și la semnificația lor duhovnicească, ne spune că: „Bolile sunt folositoare celor începători în viața virtuoașă. Ele fac trupul neputincios, ca să-l ajute în vestejirea și slăbirea aprinderii aflătoare în el; iar cugetul pământesc al sufletului îl subțiază, în vreme ce-i întăresc și îi împuternicesc curajul, de poate spune după dumnezeiescul apostol: <<Când sunt slab, atunci sunt tare>>(2Cor.XII,10). Dar pe cât sunt de folositoare bolile acestora, pe atât de vătămătoare sunt ele celor ce-au sporit în ostenețile virtuților și s-au ridicat deasupra simțurilor și au ajuns la vederi cerești. Căci îi întrerup de la îndeletnicirea cu cele dumnezeiești, le îngroașă prin dureri și greutatea partea înțelegătoare a sufletului, o tulbură cu norul descurajării și usucă lacrimile umilinței cu seceta durerilor”⁴².

Gradul de încercare este proporțional cu patimile noastre sau cu treapta de- săvârșirii noastre duhovnicești. În general, există o simetrie între acestea. Cel mai greu încercați sunt cei mai împătimiti, mai robiți patimilor trupești și sufletești și cei mai înaintați în lucrarea virtuților. Cei învățoși trec prin „probe înfricoșătoare”, până se întorc la pocăință. Cei înaintați sunt și mai greu încercați, pentru a se arăta tăria lor în virtute. Întristările pe care Dumnezeu le îngăduie asupra noastră au mai multe nuanțe sau etape. Părinții duhovnicești vorbesc despre *întristare, mânie, retragere și părăsire din partea lui Dumnezeu*. Întristarea pe care sufletul o simte în încercări este de două feluri: - în legătură cu afectele de plăcere, sau cu cele de durere, depre care am văzut că vorbește Sfântul Maxim. Cea dintâi – *întristarea lumii* – sau, mai degrabă, după plăcerile și ispitele lumii, este o patimă aducătoare de stricăciune în suflet și în trup și izvorâște din neliniștea față de cele vremelnice, trecătoare. Cea de-a doua – *întristarea după Dumnezeu* - este folositoare, mântuitoare, lucrând răbdarea osteneților și ispitelor și ducând sufletul către pocăință. Ea subțiază prin lacrimi iarna patimilor și norii păcatului, liniștește marea cugetării și duce, în final, la restabilirea stării noastre harice naturale, inițiale, de transparență față de lucrarea și conlucrarea cu el.

Sfântul Maxim Mărturisitorul mai vorbește depre o *întristare interioară* și o *întristare exterioară* sau despre *ascunsă în suflet* și *alta arătată prin simțire*. Cea dintâi este urmarea bucuriei din suflet, iar cea de-a doua este urmarea plăcerii trăită cu simțurile. Cea din simțuri este urmare a patimilor de bună voie ale simțurilor, cealaltă a celor fără de voie sau a încercărilor, a necazurilor ce vin asupra noastră din iconomie ⁴³. Această îndoită întristare este urmare a celor două feluri de ispiti. Întristarea simțirii se naște din lipsa plăcerilor trupești, pe care omul nu și le mai poate procura. Cea din suflet sau din minte se produce din lipsa bunurilor sufletului. Spre deosebire de întristarea din simțuri, pe care o provoacă patima, întristarea cea după Dumnezeu, ce îsoțește încercările și pătimirile cele fără de voie e împreună cu bucuria duhovnicească. Dintre roadele acesteia, Sfântul Casian spune că „face pe om osârduitor și ascultător spre toată lucrarea cea bună, prietenos, smerit, blând, gata să

sufere răul și să rabde toată buna osteneală și zdrobirea, ca una ce este cu adevărat după Dumnezeu. Ea face să se arate în om roadele Sfântului Duh, care sunt: - bucuria, dragostea, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, credința și înfrânarea. De la întristarea cea potrivnică, însă, cunoaștem roadele duhului celui rău, adică trândăvia, lipsa de răbdare, mânia, ura, împotrivirea în cuvânt, lenea la rugăciune...”44. Tot Sfântul Maxim împarte întristarea în supărare, necaz, pizmă și milă, arătând că „întristarea mântuitoare”, cea după Dumnezeu este „stăpână neîndurată a patimilor” și „maica cuvioasă și slăvită a virtuților”45. Această întristare este hrănită de cugetarea la judecată și este suținută de nădejdea învierii. Arma ei de luptă este blândețea, rodul ei este iubirea, iar sfârșitul spre care conduce ea este Împărăția cerurilor și bucuria în bunătățile viitoare. Rodul ei este virtutea cea mai înaltă – smerita cugetare. Această întristare produce în sufletul credinciosului *teama* sau *temerea*. Aceasta este și ea de două feluri: - una curată, a celor drepti, însemnând teama de Dumnezeu. Ea rămâne în veacul veacului și se manifestă prin grija față de curăția și neprihănirea conștiinței. Cea de-a doua, necurată, este a celor păcătoși, care așteaptă de la Dumnezeu pedepse pentru grșeli. Aceasta din urmă se stinge și trece prin pocăință 46. Tot în legătură cu încercările sau necazurile fără de voie, scrierile ascetice vorbesc *despre mânia lui Dumnezeu*. Aceasta este întotdeauna o „mânie mântuitoare”, sub forma îngăduinței ce o acordă Dumnezeu duhurilor rele să războiască sufletul și mintea ostenitorului. Scopul acestei mâinii mântuitoare este ca mintea „pățimind cele de necinste, după ce s-a lăudat cu virtuțile, să cunoască cine este dătătorul lor sau ca să se vadă dezbrăcată de bunurile străine, pe care a socotit că le are de la sine, fără să le fi primit”47.

Dacă nici acum credinciosul nu înțelege rostul încercărilor și stăruie mai departe în păcat sau în patimă, el *este părăsit de harul Duhului Sfânt și de Dumnezeu Însuși*. Harul Duhului Sfânt, primit la botez, se retrage, așteptând ca, prin încercările mai mari, ce vor urma sufletul să se întoarcă, prin pocăință, spre virtute. Acest har, spun Sfinții Calist și Ignatie, este primit prin Taina Sfântului Botez, „cu totul desăvârșit” 48. Lucrarea patimilor, grija exclusivă de cele vremelnice și reaua lor întrebuițare fac ca patimile să întunece și să acopere harul. Sfântul Grigorie Sinaitul vorbește despre două trepte ale acestei lepădări harice: - una în sensul de lepădare propriu-zisă, datorită stăruinței în săvârșirea patimilor. Această învățare a sufletului și insensibilitate la lucrarea sfințitoare a harului duce la lipsirea desăvârșită de el, prin care omul se face sălaş al patimilor, „acum și în veacul viitor”. Depărtarea harului este echivalată de către Patriarhul Calist cu pierderea chipului dumnezeiesc al vieții și introducerea celui al fiarei sau dobitocului. Celor ce viețuiesc, însă, curat, Duhul Sfânt se face „suflet sufletului”, iar roadele împărtășirii și revărsării lui sunt: - „dorirea Lui întru smerenia sărăciei, lacrima fără durere, pururea curgătoare, iubirea întregă și nemincinoasă față de Dumnezeu și față de aproapele, bucuria din inimă și veselia de Dumnezeu, îndelunga răbdare în cele ce suntem datori să le răbdăm, blândețea față de toți, bunătatea, unirea minții, vederea și lumina, puterea fierbinte pururea mișcătoare a rugăciunii, negrija de cele trecătoare, prin ținerea de minte a celor veșnice”49. Părăsirea din partea lui Dumnezeu se întâmplă atunci când omul face lucruri potrivnice stării lui naturale, harice.

Această părăsire îmbracă și ea două forme: - una în sens de *povățuire*, ca o *îngăduință*, iar alta de *lepădare*. Cea în sens de îngăduință sau povățuire, aflăm de la Sfântul Marcu Ascetul, nu lipsește sufletul de lumina dumnezeiască, ci harul își ascunde prezența sa, cu scopul ca sufletul lipsit de harurile sale duhovnicești și fiind ispitit de diavoli, să caute cu frică și mai multă ajutorul lui Dumnezeu. Spre deosebire de cea dintâi, părăsirea în sens de lepădare lipsește cu totul sufletul de ajutorul lui Dumnezeu și îl predă „legat dracilor”50. Sfântul Maxim Mărturisitorul consideră că sunt patru feluri generale ale părăsirii din partea lui Dumnezeu: - *din iconomie*, ca prin păruta părăsire cei încercați să se mântuiască; *spre dovedire*, ca la Iov și Iosif, spre întărire în credință; *spre povățuire duhovnicească*, ca la Apostolul, ca smerindu-se în cugetare, să păstreze covârșirea harului; *spre pedeapsă*, spre pocăință 51. Notele specifice, povățuitoare sunt: - ea aduce sufletului întristare multă, o anumită smerenie și desnădejde măsurată. Ea produce în inimă frica de Dumnezeu și lacrimi de mărturisire, îsoțite de dorința de tăcere. Părăsirea în sens de lepădare lasă sufletul să se umple de desnădejde, de necredință, de fumul mândriei și al mâniei. Când suntem cuprinși de părăsirea cea povățuitoare sau mântuitoare, trebuie să-i aducem lui Dumnezeu mulțumire însoțită de rugăciuni de iertare. În cazul celei de-a doua, trebuie să-i aducem mărturisirea pentru păcatele săvârșite și lacrimi de pocăință 52. Părinții duhovnicești subliniază faptul că și atunci când suntem încercați fără de voie, în aceste necazuri sau pătimiri se ascunde harul Sfântului Duh și mila lui Dumnezeu. Ele exprimă paradoxul iubirii lui Dumnezeu: - în toate durerile fără de voie se ascunde mila lui Dumnezeu, care

atrage la pocăință pe cel ce le rabdă și îl păzește de muncile veșnice 53. De aceea, și Sfântul Maxim consideră că toate felurile de părăsire sunt mântuitoare și pline de iubirea de oameni a lui Dumnezeu 54. Întristările ne sensibilizează la lucrarea harului. Acesta, spune Sfântul Isaac, vine în minte înainte de încercări și ne ajută, însă în simțire, după acestea. Simțirea încercărilor vine înaintea simțirii harului, pentru dobândirea libertății noastre, căci harul nu forțează niciodată. Tot așa, el nu se arată niciodată în cineva înainte de a gusta încercările 55. Tot el ne spune că acelora încercați, Dumnezeu le dă răsplata sau darul simțirii păcatelor proprii, ca nu cumva să plece de aici împovărați de aceste necazuri 56.

Încercările trupești iau, adeseori, forma infirmităților, slăbiciunilor, neputințelor și a bolilor trupești, care afectează întreg echilibrul omenesc, zdruncină persoana umană în totalitate. Mesajul Mântuitorului, transmis nouă în mod fidel de către Sfinții Părinți, este unul optimist, încrezător în izbăvirea noastră din aceste încercări și din păcat, spre viața și fericirea veșnică. <<În lume necazuri veți avea dar îndrazniți, Eu am biruit lumea>>(Ioan 16,33). Vorbind despre boala trupului și cea a sufletului, Nil Ascetul o definește pe cea dintâi a fi „o stare contrară firii, cumpăna elementelor din trup stricându-se din pricina covârșirii unuia, ceea ce aduce o stare potrivnică firii”57, în timp ce boala sufletului este „abaterea lui de la judecata dreaptă”58, datorată „patimilor aducătoare de boală”59. Bolile, în special cele trupești, sunt considerate o formă a „certării pedagogice”60 din partea lui Dumnezeu, „cercarea spre îndreptare a noastră”61. Ele sunt, cu adevărat, o a doua formă de asceză, un post și o înfrânare mai grea, nu doar de la mâncare și băutură, ci și de la plăceri și de la tot ceea ce procură bunăstarea trupului. Această o a doua formă de asceză suplinește lipsa sau insuficiența celei dintâi, adică trupească, împlinând și copleșind slabele eforturi ascetice cele dintâi.

Boala, spun Sfinții Varsanufie și Ioan, i se socotește de către Dumnezeu, celui ce o suportă cu răbdare și mulțumire, „în loc de nevoie (asceză) sau chiar mai mult”62. Un astfel de creștin „culege din răbdarea aceasta rodul mântuirii”63. De aceea, acești Sfinți Părinți ne dau următorul sfat: - „Rabdă, mulțumind, și vei fi miluit degrabă de Dumnezeu”64. Prin pocăință creștinul se împărtășește de „harul doctorului”65. Din punct de vedere al originii lor, bolile sunt de două feluri: - „bolile din negrijă și din neorânduiala vieții” și „bolile trimise spre îndreptare, pentru neascultare”66. Cele dintâi sunt de la fire, cele din urmă sunt de la Dumnezeu. De primele, omul scapă trăind cu grijă și după o rânduială ascetică foarte strictă; de celelalte, prin pocăință 67. Încetarea sau prelungirea bolii ține de „preștiința lui Dumnezeu”68. Sfântul Ioan Scărarul ne încredințează că există două feluri de boli, în ceea ce privește rostul sau finalitatea lor: - boala pentru curățirea de păcate și cea venită pentru smerirea cugetului. Dumnezeu smerește trupul celui trândav la nevoie, printr-o nevoie mai dureroasă – boala 69. Prin aceasta se arată că adevăratul scop al bolilor trupului este sănătatea sufletului. Cu cât sufletul este mai afundat în patimi, cu atât sunt mai intense nevoițele și încercările sale, până când va ajunge să-și redobândească subțirimea și pacea sa, ascultarea față de suflet. Un suflet revoltat, tiranizat de patimi care doar aparent procură plăcere, este „domesticit” și supus prin încercări grele, proporționale cu grosimea și consistența lucrărilor sale pătimase. Bolile echilibrază lucrarea exacerbată a trupului, robia sau moartea sufletească. Cel care nu slujește lui Dumnezeu în chip voit dimpotrivă, se poartă cu trândăvie și nesupunere față de acesta, ne spune Sfântul Isaac Sirul, „e lăsat, fără îndoială, de Dumnezeu, să cadă în încercări ca să nu rămână virtutea nelucrată și din multă nelucrare, să se aplece spre altele și mai rele”70. Un semn al răbdării bolii și al culegerii foloaselor ei este acela că, simțind boala și purtându-o, nu mai simțim din partea ei „tulburarea pătimirii” 71, adică o suportăm cu nădejde și răbdare, ca venind de la Dumnezeu, Cel care ne iubește și Care vrea să ne folosim de viața aceasta, pentru câștigarea celeilalte vieți. Între lupta pentru virtute și durerea simțurilor, percepută ca o suferință trupească, există o legătură intrinsecă. Lupta pentru virtute înseamnă strămtorarea trupului, înfrânarea lui, strunirea acestuia, după cum lipsa virtuților înseamnă dezechilibrul trupului. Mersul pe cărarea virtuților, spune Sfântul Isaac Sirul, este tulburat de mâhnire pentru trup, boli și dureri 72. Atunci când, însă, sufletul ajunge să le dobândească pe acestea, durerea trupului, oricât de mare ar fi, nu mai are puterea asupra bucuriei și fericirii sufletului, procurate de roadele virtuților.

Cu alte cuvinte, omul își probează valoarea și noblețea sa spirituală, tăria în ispite și încercări și nădejdea în Dumnezeu în momentele grele din viața sa, în situațiile-limită, în clipele de încercare și durere. Boala este un dialog al lacrimilor cu Părintele Ceresc, a Cărui prezență mântuitoare omul a refuzat-o în viața sa, prin slujirea față de păcat. Conștientizarea acestui fapt și lupta de întoarcere a sa,

fie chiar și în ultimele clipe ale vieții, precum a făcut-o tâlharul de pe cruce, pot răscumpăra o viață de păcate, reaşezându-l pe omul căit în dragostea lui Dumnezeu.

Ucenicii marelui duhovnic al Greciei contemporane, care a fost Părintele Porfirie, mărturisesc faptul că duhovnicescul avvă se ruga adesea cu rugăciunea: "*Doamne, dă-mi cancer! Doamne, dă-mi cancer!*" Şocați, l-au întrebat cum de cere acest lucru de la Dumnezeu, când ei caută să fugă și să nu audă de această boală. Iar Părintele Porfirie le-a explicat că, în suferința oncologică și mai ales în fazele ei terminale, atunci când știința medicală își demonstrează neputințele ei, când nici unul dintre oameni și nimic din ceea ce înseamnă leac omenesc nu îi mai poate schimba deznodământul vieții, cel suferind se află într-un dialog tainic cu Dumnezeu. În acest dialog al suferinței, al lacrimilor și durerii, până la urmă nu mai rămân decât el singur și Bunul Dumnezeu. Dacă își conștientizează starea sa trecută și cere iertare de la El, are șansa să își răscumpere o viață petrecută, poate, în păcate și să își mântuiască sufletul. Dacă, dimpotrivă, refuză până în ultima clipă această prezență divină și se împotrivește ei, își irosește singur și cea din urmă șansă a fericirii sale veșnice. Prin urmare, suferința și boala reprezintă o formă de descoperire mai dureroasă și uneori chiar ultimă a lui Dumnezeu, un dialog cu tot mai puține cuvinte și tot mai multe lacrimi, pentru că puterile trupești îl părăsesc pe om, încetul cu încetul, lăsând loc lucrării înalte a sufletului; o ultimă încercare și cale a Părintelui Ceresc de a-i oferi omului fericirea veșnică.

Despre viața omenească - prietenă intimă cu suferința și cu boala

Cuviosul Paisie Aghioritul obișnuia să spună că *pașaportul spre rai are neapărată nevoie de viza încercărilor*, în sensul că drumul spre desăvârșire, spre fericirea veșnică a vieții viitoare trece, inevitabil, prin proba ispitirilor și a încercărilor fără de voie, a supărărilor sau pătimirilor trupești și sufletești, care îi întăresc creștinului voința și îi intensifică nevoia. Toți cei care s-au mântuit au pășit pe "calea cea strâmtă și cu lacrimi", au suportat în însăși ființa lor dureri și încercări trupești sau sufletești, cu speranța mângâierii și a răsplatei viitoare.

Învățătura tradițională a Sfinților Părinți ai Bisericii Răsăritene este aceea că necazurile, suferințele, încercările, bolile fac parte din însăși condiția umană, o condiție supusă durerii și morții, din cauza păcatului strămoșesc. Sfântul Isaac Sirul consideră că necazurile fără de voie sunt neapărat folositoare oamenilor, indiferent de treapta lor duhovnicească. Pentru cei căzuți în păcate - spre a-i întoarce la adevăr și bine, pentru cei sporiți duhovnicește - pentru a-i conduce tot mai departe în lucrarea virtuților. "Cine fuge de ispite sau de încercări, spune Sfântul Părinte, fuge de fapt de virtute." Un alt scriitor filocalic, Cuviosul Nichita Stithatul, consideră încercările a fi mijlocul cel mai eficient de probare a iubirii noastre față de Dumnezeu și a dorinței de mântuire. Primirea lor, cu nădejde puternică în mila și ajutorul Cerescului Părinte, purtarea lor cu demnitate și noblețe sufletească îi înfrumusețează neconținut creștinului cununa mântuirii, cu nestematele virtuților; eschivarea, refuzul sau împotrivirea față de ele îl arată pe suflet a fi atașat doar de lumea aceasta și de plăcerile ei iluzorii, ceea ce poate conduce la suferință veșnică. Așadar, necazurile fac parte din economia mântuirii neamului omenesc și a fiecărei persoane în parte.

Despre cauzele pătimirilor trupești și sufletești

Sfântul Maxim Mărturisitorul (†662) dezvoltă o învățătură duhovnicească realistă asupra cauzelor suferințelor din viața omului, toate culminând în moarte. Sfântul Părinte identifică trei căi generale prin care omul poate ajunge să Îl descopere pe Dumnezeu și, cultivând relația cu El, să își dobândească mântuirea. Cea dintâi dintre ele este socotită de Sfântul Maxim a fi lumea sau creația. Aceasta este operă a iubirii lui Dumnezeu, zidită ca un Rai potențial și o Biserică în extensie, în care omul a fost așezat ca rege și preot al tuturor celor create. Contemplându-i rațiunile, adică descoperindu-i sensurile ei profunde și încercând să o transforme, printr-o lucrare duhovnicească susținută, într-o anticameră a Împărăției lui Dumnezeu, omul ajunge să Îl descopere pe Creatorul ei și să o transforme într-o scară către Împărăția cerurilor. Însă mulți dintre oameni exploatează lumea fără discernământ și nu îi descoperă decât latura de plăcere, de folosință materială, nepătrunzându-i rațiunile adânci, ce conduc spre Ziditorul ei și spre mântuirea omului.

Și atunci, Dumnezeu, ca un Părinte Bun și Iubitor, încearcă să se apropie de om pe o a doua cale, tot pozitivă ca și cea dintâi, calea darurilor sau a binecuvântărilor pe care le revărsă asupra tuturor, împărțându-le harul Său sfințitor. Viața, sănătatea, inteligența, înțelepciunea, frumusețea fizică sau morală, reușitele profesionale sau duhovnicești, toate acestea sunt roade ale împreună-lucrării omului cu Dumnezeu, ale ajutorului covârșitor primit de la Părintele Ceresc. Însă și de această dată, ca efect al trufiei luciferice, al blestematei patimi a mândriei, omul este tentat, cel mai adesea, să socotească toate aceste împliniri a-i aparține în mod exclusiv lui. În ecuația vieții sale, în care greutatea cea mai mare o are propria persoană, Dumnezeu rămâne o necunoscută sau, în cel mai fericit caz, o infimă variabilă. În acest fel, el se izolează în cochilia egoismului, rupându-se nu numai de Dumnezeu, ci și de semenii săi, se închide în carapacea iubirii de propria ființă, aflându-se într-o percepție pervertită a propriei sale valori. Văzând aceasta, Același Dumnezeu Bun și Iubitor, Care nu vrea moartea păcătosului, ci întoarcerea lui, ca un Pedagog mântuitor, folosește o a treia și ultimă cale de ușurare a sufletului din întunericul păcatelor în care acesta trăiește și de îndrumare a lui spre lumină - calea încercărilor, a pătimirilor, a suferințelor fără de voie, a durerilor și a bolilor, nedorite și necerute, dar pe care omul le atrage asupra lui tocmai din lipsa sa de discernământ. Iar apăsarea acestora este proporțională, pe de o parte, cu virtuțile sau cu păcatele personale, astfel încât și precum învață duhovnicești Părinți cei mai încercați sunt cei virtuoși, dar și cei păcătoși; iar pe de altă parte, în cazul celor din urmă, păcatele sunt proporționale cu gravitatea, vechimea, intensitatea săvârșirii lor, cu robia față de ele. Diaconiței Olimpiada Sfântul Ioan Gură de Aur îi scria despre suferințele celor drepti că, "fiecare își va lua plata sa după osteneala sa; nu după mărimea faptei, ci după mărimea suferinței" și "cu cât lupta e mai mare, cu atât și cununile sunt mai frumoase și răsplata mai strălucită. Și cu cât viața e mai plină de dureri, cu atât vei avea mai multe de câștigat dacă o înduri cu mulțumire". Despre durerile celor fărădelege, Sfântul Părinte arăta că trimiterea de încercări păcătoșilor în această viață este o dovadă de imensă milostivire a Tatălui Ceresc, căci "prin răbdarea necazurilor, răul este pedepsit, iar păcatele ispășite". Sfântul Chiril al Ierusalimului ne învață că nu Dumnezeu aduce asupra noastră necazuri și încercări, ci noi înșine, din libera și greșita întrebuintare a voinței noastre, le introducem în ființa și viața noastră sau, cum se exprimă Sfântul Părinte, "fiecare dintre noi își alege pedepsele atunci când păcătuiește cu voie". Cauzele cel mai des invocate de scriitorii duhovnicești în explicarea suferințelor și a pătimirilor fără de voie sunt: păcatul strămoșesc, actualizat în multitudinea de păcate personale; lipsa de grijă și de rânduială în cele trupești și sufletești; neascultarea. În sinteză, cauza generală a tuturor încercărilor din viața omului o reprezintă păcatul personal, nebunia îndepărtării lui de Dumnezeu.

Despre boala umană - o a doua formă de asceză, datorată lipsei celei dintâi

Boala este socotită, astfel, o a doua formă de asceză, datorată tocmai lipsei celei dintâi. Dacă omul nu are o bună rânduială a vieții sale, o cumpătare și chibzuință a tuturor trebuințelor lui și a modului de împlinire a lor, în vederea progresului duhovnicesc, ajunge mai târziu să regrete această lipsă de discernământ spiritual. Cu alte cuvinte, excesele tinereții și ale adolescenței se resimt dramatic la maturitate și bătrânețe. Dacă nu am avut un bun control asupra vieții noastre atunci când acest lucru ne-ar fi fost în putință, vom avea de îndurat multe privațiuni și dureri mai târziu. Dacă omul nu a postit, nu s-a înfrânat, nu a trăit cumpătat atunci când ar fi putut face acest lucru, când puterile trupești și spirituale îl ajutau, va avea de suferit mai târziu pentru aceste greșeli, iar izbăvirea nu-i va mai putea veni de la un trup sleit de puterile sale prin excese și dezechilibre. Lipsa ostenețelor și a nevoițelor de voie, liber asumate conduce la primirea celor din nevoie de îndreptare și întoarcere, de pocăință și mântuire. Din această perspectivă, suferințele mai sunt socotite și "toiagul Judecătorului", o formă a "certării pedagogice" a lui Dumnezeu, spre mântuirea noastră.

Spiritualitatea ortodoxă, sublimul mod de a trăi viața, este însă alături de creștin și nu îl condamnă pentru păcatele trecute, pentru greșelile anterioare atunci când el arată pocăință și dorință de îndreptare, iar încercările sau suferințele constituie o astfel de nevoie asumată. Îl mângâie și îl încurajează în purtarea lor cu demnitate și tărie morală, vorbindu-i despre rolul ascetic, expiatoriu sau curățitor al încercărilor și suferințelor prezente. Sau, cum spun Sfinții Varsanufie și Ioan, boala se socotește celui care o suportă cu răbdare "în loc de nevoie sau chiar și mai mult", de aici și îndemnul lor: "Rabdă mulțumind și vei fi miluit degrabă de Dumnezeu".

Despre purtarea crucii sau descoperirea sensului profund duhovnicesc al suferinței

Însăși denumirea profană a stării de suferință din perspectiva celui ce o trăiește, aceea de "pacient", vine din limba latină și înseamnă "cel ce rabdă", de la *patientia* = răbdare, arătând atitudinea sau conduita cu care omul trebuie să înfrunte toate încercările și suferințele, trupești sau sufletești. Fiecare încercare, suferință sau boală nu trebuie înțeleasă ca o pedeapsă implacabilă a lui Dumnezeu asupra noastră. Mult mai folositor îi este creștinului aflat pe patul de suferință să descopere cauzele ei naturale sau morale și să încerce, cu ajutorul medicilor trupești și sufletești și atât cât îi mai stă în putință, să întoarcă situația în favoarea sa, vremelnică sau veșnică. Să încerce în primul rând să înlăture cauzele care le-au produs, dacă acest lucru mai este posibil, ori să le limiteze efectele printr-o conduită plină de discernământ. Lucrul cel mai important într-o suferință, oricare ar fi aceasta, de la cele mai ușoare și scurte și până la cele mai grele și fatale, este a-i pătrunde adâncile ei rațiuni, a încerca să îi aflăm cauzele, manifestările și modurile de izbăvire din ele. Suferințele sunt asemenea unor semnale de alarmă și avarie în viața noastră, care ne anunță că unele lucruri nu sunt la locul lor și nu sunt așa cum ar trebui ele să fie.

Prin urmare, în orice necaz sau boală, omul nu trebuie să se considere un nedreptățit și încercat fără motiv și mai greu decât are el puterea de a suporta, ci să se întrebe de ce s-au ivit în viața sa acestea, căror cauze se datorează ele, iar odată aflate acestea, să încerce să le limiteze, până la înlăturarea lor deplină. Așadar, nu cărtirea sau împotrivirea sunt atitudinea corectă în starea de suferință, ci identificarea rapidă a sursei ei, precum și a mijloacelor medicale și spirituale de ușurare a ei. Asumarea crucii, aflarea "filosofiei" lor, adică a înțelege cauzele, limitele, dar și mijloacele de ușurare a suferinței, fie chiar și numai din punct de vedere spiritual, printr-o conduită plină de credință și speranță creștină, le ușurează apăsarea. Refuzul sau încercarea de neacceptare a lor înmulțește durerea. Din acest motiv, același Sfânt Isaac Sirul spune că "răbdarea înjumătățește durerea", în sensul că înțelegerea profundelor semnificații ale bolii ne ajută să o purtăm cu nădejde, în timp ce prin împotrivirea față de ea, ne împovărăm singuri durerea. S-a constatat medical că fiecare persoană își trăiește suferința într-un mod absolut personal, în funcție de arhitectura lui sufletească, de structura emoțională proprie, că aceleași boli și la aceleași persoane, în aceleași stadii de evoluție, produc totuși efecte diferite și sunt suportate în mod deosebit. Pentru unii, chiar și cea mai mică suferință este considerată o damnare, un necaz de nedepășit, în timp ce alții, mult încercați, se bucură pentru fiecare clipă în care durerile lor îngrozitoare par a se fi ușurat câtuși de puțin, dacă nu prin vreo terapie miraculoasă, măcar printr-o abordare duhovnicească și optimistă a șanselor de vindecare. Odată conștientizate cauzele suferințelor sale și resimțite efectele lor, un bun creștin trebuie să ceară ajutorul medicilor trupești, dar mai ales al "Doctorului și Tămăduitorului trupurilor și al sufletelor noastre", trebuie să solicite lucrarea mângâietoare a sfinților slujitori, prin mijloacele de vindecare trupească și sufletească, între care excelează rugăciunea. (A se vedea și articolul: <http://www.ziarullumina.ro/articole;1832;1;67599;0>; Ioan Cristinel Teșu - Suferința---dialog-al-lacrimilor.html).

Despre cercetarea omului bolnav, vindecarea semenului și ajutorarea permanentă a aproapelui

Învârtoșarea omului însă, căutarea de "țapi ispășitori", încercarea de a-și refuza propria condiție și suferință, cărtirea și împotrivirea față de propria-i situație și față de Dumnezeu îi adâncesc durerea, nu doar fizică, ci și spirituală, și nu doar în lumea aceasta, ci în veșnicie. Pe bună dreptate, s-a spus că valoarea unui om se demonstrează prin cantitatea de suferință pe care acesta poate să o suporte cu demnitate sau că "sufletele tari rabdă în tăcere". Ceea ce nu trebuie să își piardă omul niciodată, în necaz și suferință, sunt încrederea nestrămutată în Dumnezeu, speranța statornică în ajutorul Lui, convingerea fermă că toate suferințele prezente, oricât de multe și de grele ar fi ele, se vor încheia odată și odată, cel mai târziu împreună cu ultima pălpăire a vieții sale, dar că, după toate aceste încercări și ca urmare a întoarcerii și a căinței sale, îl va aștepta răsplata cea nepieritoare în Împărăția iubirii veșnice și a luminii neînserate, o împărăție și o lume în care nu vor mai exista durere, întristare și suspinare, ci fericirea veșnică a comuniunii cu Dumnezeu și cu "prietanii" Săi.

Cunoscând în faptul Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos cine este cu adevărat „logodnica” sa, dreptul Iosif se angajează mai atent și mai aproape de Mama Pruncului și de Pruncul Însuși, aflați în situația de a avea în lumea aceasta și din lumea aceasta pe cineva aproape. Pruncul Iisus și Maica Lui au avut nevoie de un *aproapele*. Acela a fost Iosif. Nu știa bătrânul Iosif că era *aproapele* Celui Care a fost *aproapele* întregii lumi și Care ne va lăsa nu numai o învățătură teoretică cu privire la **aproapele**, ci proba existențială a ceea ce înseamnă **aproapele**.

În mod obișnuit, prin *aproapele* înțelegem o persoană cu care putem stabili raporturi în funcție de ceea ce ne atrage la ea: legătura de sânge, prietenia, frumusețea, vreun avantaj oarecare. În viziunea Mântuitorului aproapele nu este o persoană care să ne atragă prin ceva anume (prin legături de rudenie, de prietenie, de frumusețe sau din alt motiv așteptat de mine însumi). În pilda samarineanului milostiv, El arată cine este cu adevărat aproapele cuiva: omul care se apropie de cel gol, de cel căzut în mâinile tâlharilor, de cel plin de sânge și aproape mort. Omul care se apropie de cel care este incapabil să răspundă pentru fapta bună pe care i-ar putea-o face cineva; acela care se apropie de cel care are nevoie de ajutor și care nu poate da nimic în schimb pentru ceea ce primește. Este cel care are nevoie de noi, dar este și cel care se apropie de cel în nevoie, în suferință.

Ce om sănătos ar putea spune că nu are nevoie de nimeni sau că ar fi incapabil să se apropie de cineva în necaz și să-i ofere ajutorul? Nici un om sănătos. Ca să fii aproapele cuiva trebuie să ai un dram de sănătate autentică, ce ține nu atât de biologia proprie, ci de dimensiunea spirituală a fiecărui om. În lume, toți ne suntem aproapele unii altora, în sensul că avem nevoie de ajutor și că oferim altora ajutorul. Sau așa ar trebui să fim. Gândind la suferință și la aproapele, cât și la modul nostru de reacție față de suferința noastră și a semenului nostru, în calitate de creștini, privim la Învățătorul, Modelul de viață și Mântuitorul nostru, Iisus Hristos. El este Cel Care, ca Prunc, a avut nevoie de un aproapele, dar Care ne-a explicat și cine este aproapele. A fost și a rămas exemplul viu cu privire la modul de raportare a fiecăruia dintre noi la aproapele și cu privire la cât putem fi de aproape unii față de alții în suferință, ca fenomen, ca fapt general-uman, în suferința obiectivată în semenul nostru. Mântuitorul nostru Iisus Hristos, Samarineanul Milostiv și *aproapele* firii umane căzute pradă duhurilor rele, ne-a arătat ce înseamnă a fi „aproapele” cuiva, dar ne-a arătat și care trebuie să fie atitudinea fiecărui creștin față de suferință.

Prin urmare suferința nu este subiect de sine stătător. Ea aparține cuiva, are un purtător. Este suferința cuiva, a unui semen de-al nostru. Prin urmare, a avea o anumită atitudine față de suferință înseamnă a avea acea raportare față de semenii care ne scoate din autosuficiența celui considerat în general sănătos. Înseamnă activarea în noi a acelei dimensiuni a iubirii, care depășește confortabilul și plăcutul, cultivând ceea ce este înainte de toate necesar.

Despre nefirescul și anormalitatea suferinței

În altă ordine de idei, am putea spune că aproapele este omul care se comportă responsabil și cu sens față de ceea ce omul firesc evită: absurdul suferinței în care se află semenul nostru, omul care suferă pentru altul. Acesta este înainte de toate Iisus Hristos, iar după El, sunt adevărații Lui ucenici. În toate întâlnirile cu suferința lumii, percepând-o ca stare de anormalitate, Mântuitorul nostru nu doar că nu a rămas indiferent, dar nu i-a permis să mai existe ca suferință, ca ceva care sfidează normalitatea. Da, suferința este anormalitate. Suferința este nu numai una din formele de manifestare a unei naturi ieșite din neant, imperfectă în ea însăși, ci și a unei naturi în care se manifestă absurditatea consecințelor căderii în păcat a protopărinților, a unei naturi în care există câte o părticică din întregul univers creat prin care acesta participă în mod pasiv la consecințele căderii în păcat. Păcatul este cădere în absurd și în inutil, în stupid și în anormalitate. Prin urmare, păcatul aduce sentimentul durerii în constatarea anormalității, a diminuării existențiale. Această diminuare, această ieșire din ordinea inițială provoacă dureri multiple și diverse, nu numai în subiectul acestei ieșiri din normalitate, ci în toți descendenții lui, care de multe ori au parte de suferințe fără să fie responsabili de ele. Toate minunile Mântuitorului nostru Iisus Hristos au fost modalități de readucere la normalitate a naturii umane suferinde. Dar El a pățimit în firea sa umană, nu numai dând exemplul de cum trebuie să fim aproapele celui suferind, ci ca Cel Care s-a făcut Om spre a vindeca firea întreagă de suferință, de rău și mai ales de răutate, de acea stare în care gândești și înfăptuiești răul ca ceva firesc sau, și mai grav, săvârșești răul fără să gândești la consecințele lui.

Vindecând suferinzii, Iisus nu a disprețuit suferința. Nu a venit să sfideze sau să desființeze suferința, ci a asumat suferința lumii în firea Sa umană. Acolo, în firea Sa umană a desființat suferința prin Învierea din morți. Învierea în care nădăjduim și pentru care ne pregătim în comuniunea cu Iisus Hristos Cel Înviat și proslăvit, cu Care ne hrănim în Sfânta Euharistie, ne îndeapără de iluzia că, fiind creștini, deci ucenici ai lui Iisus Hristos, va trebui ca aici și acum, în lumea aceasta, să scăpăm de suferință.

Despre marea șansă, fericitul prilej și deosebita ocazie a exersării iubirii față de semenii

Suferința ne va atinge pe toți, mai curând sau mai târziu. Putem însă să intuim prin ea perspectivele noi, date fiecărui om, după modelul lui Hristos. El a asumat suferința lumii până la capăt. Și în momentul acestui „capăt”, moartea sa fizică, cerul se întunecă, pământul se cutremură, mormintele se deschid și unii morți învie și se arată în cetate. Catapeteasma templului se rupe în două, făcând ca toți oamenii să aibă acces la contemplarea celor nevăzute, în Sfânta Sfintelor. Suferința, fie că este a noastră, fie a semenului nostru, ne dă posibilitatea să fim aproapele unii altora, dar ea constituie pentru toți și pentru fiecare un loc privilegiat de întâlnire a unora cu alții, dar mai ales cu Hristos, aflat, cum spunea Sfântul Vasile cel Mare, în stare de jertfă, adică de suferință. Suferința ne dă ocazia să exersăm iubirea față de semenii, după modelul lui Iisus Hristos, în calitate de grijă față de viața semenilor noștri, mai mult sau mai puțin suferinzi, suferinzi în trup sau în suflet. Grijă față de semenii este iubirea în care responsabilitatea față de semenii are o mai mare pondere decât înclinația față de ceea ce este plăcut și vrednic de dorit. Iubirea, în calitate de *grijă* față de semenii nostru, activează alte laturi ale sentimentului complex numit *iubire*. Grijă ne scoate din starea de insensibilitate și indiferență, chiar din compasiunea emoțională, dar inactivă. Iubirea, în calitate de grijă, dă calitatea de **aproapele** celui care nu doar privește spre semenii în suferință, ci face și ceva în folosul acestuia. Acest tip de iubire devine cale spre înviere în și cu Hristos, nu "iubirea" în care suntem interesați de nevoile noastre, ignorând suferințele semenilor și evitând întâlnirea și chiar colaborarea cu Hristos, Care, în calitate de purtător al neputințelor lumii, împlinește pe cele neîmplinite și le vindecă pe cele neputincioase. În grijă față de suferințele semenilor suntem împreună-lucrători cu Cel care a venit ca lumea să aibă viață, cât mai multă viață și mai puțină suferință.

Gândindu-ne, așadar, la **răbdarea suferințelor, a bolilor, a necazurilor și la nădejdea** pe care trebuie să o cultivăm vom spune că încercările sunt considerate „toiagul Judecătorului” și de aceea *omul trebuie să le primească pe acestea, ca de la Dumnezeu și spre folosul său duhovnicesc, cu smerenie și nădejde*. Sfântul Isaac Sirul ne spune că dacă le primim cu răbdare, cu smerenie și cu nădejde, dacă ne aducem aminte de nedreptățile săvârșite și le mărturisim cu pocăință lui Dumnezeu, atunci Dumnezeu ne va încerca prin necazuri scurte și mai mici. Dacă, însă, nu dovedim smerenie și pocăință, ci, în loc de a ne recunoaște păcatele pentru care suntem pedepsiți, ne învârtosăm în necazurile noastre și învinovățim pe Dumnezeu pentru ele, pe oameni sau pe diavoli, considerându-ne pe noi înșine nevinovați, atunci toate acestea ne pricinuiesc „o mahnire neîncetată și necazurile noastre se fac cumplite”⁷⁴. Dacă ne vom aminti neconținut – spune Sfântul Antonie cel Mare – că în viață trebuie să răbdăm mici și scurte necazuri, după moarte ne vom bucura de cea mai mare plăcere și de fericirea veșnică. Împrejurările dificile din viața noastră, care se înfing ca niște cuie în ființa noastră, ne îndeamnă la rugăciune mai simțită, iar în cursul acestei rugăciuni, prezența lui Dumnezeu ni se face și mai evidentă⁷⁵. Este o prezență iubitoare, asemenea unui tată bun ce își iubește copilul și, cu durere în suflet, este nevoit să recurgă la o pedeapsă, din perspectiva îndreptării copilului său și a înaltării lui pe calea cea bună. Isihie Sinaitul ne învață că atunci când am fost cuprinși de necazuri, descurajări și desnădăjduiri, să facem ceea ce a făcut David: „să ne vărsăm inima noastră înaintea lui Dumnezeu și rugăciunea și necazul nostru să le vestim Domnului. Și El, care ne cunoaște starea sufletului nostru, ne va cârmui cu înțelepciune, ușurând necazul nostru și înălțându-ne din întristare”⁷⁶. Sfinții Varsanufie și Ioan ne dau următorul sfat, în răbdarea încercărilor și înțelegerea lor duhovnicească: „Iar despre celelalte gânduri, pune în seama lui Dumnezeu tot gândul, zicând: <<Dumnezeu știe ce este de folos. Și te vei odihni. Și cu încetul îți va veni puterea să rabzi. Nu înceta să să spui. Iar de spui că nu ești auzit, și nici nu afli har (ascultare) în cuvântul tău, să nu te întristezi. Căci te vei folosi și mai mult>>”⁷⁷. Calea ieșirii sau a izbăvirii din aceste necazuri este întoarcerea spre Dumnezeu cu lacrimi de pocăință, răbdarea lor prin rugăciune. Dumnezeu, văzând smerenia noastră, ușurează greutatea

necazurilor noastre. Stăruința în rău face, însă, ca necazurile și durerile noastre să se înmulțească și să se amplifice. Ava Dorotei arată că purtarea cu răbdare, smerenie și nădejde a încercărilor îl ajută pe cel încercat să treacă prin ele nevătămat. Iar dacă acesta se necăjește și se tulbură, se chinuie pe sine însuși și se vatămă, îngreunându-și suferința. Mai mult chiar. Potrivit Sfântului Isaac Sirul „*toate greutățile și necazurile ce nu sunt răbdate, au în ele un chin îndoit. Căci răbdarea micșorează apăsarea lor*”⁷⁸. În toate pătimirile fără de voie trebuie să privim la sensul lor, profund duhovnicesc, să le privim ca pe lucrări de întărire a noastră. Calea de a scăpa de ele nu este revolta față de lucrarea iconomică a lui Dumnezeu, ci răbdarea lor într-o smerită cugetare, cu nădejdea că Dumnezeu știe ceea ce ne este de folos și ne va scăpa de ele, neîncercându-ne peste puterile noastre slăbite de păcat. Ca principiu, ni se recomandă, în necazuri, întoarcerea imediat spre Dumnezeu, cerându-i-se ajutorul Său. Stăruința în păcat înseamnă, de fapt, o amplificare a suferinței. Sau, cum rezumă Cuviosul Nichita Stithatul, modul de a ne comporta sau conduita noastră morală în suferințe, constă în lepădarea pricinii care a provocat părăsirea și alergarea spre înălțimea smeritei cugetări⁷⁹. Orice încercare, care vine asupra noastră trebuie să fie un prilej de adâncă meditație la regresul nostru duhovnicesc, căruia i se datorează și la progresul nostru spiritual pe care îl poate aduce. Tocmai pentru acest motiv, Părinții filocalici, precum Sfântul Isaac Sirul, vorbesc alături de Sfânta Taină a Spovedaniei de o pocăință permanentă, de fiecare clipă și de o meditare neîncetată la judecată, dublate, însă, de o cugetare continuă, prin rugăciune, la ajutorul și mila lui Dumnezeu.

De teologia încercărilor sunt legate *răbdarea și nădejdea*, ca virtuți duhovnicești. Pe acest motiv, Talasie Libianul definește răbdarea ca fiind „iubirea de osteneți a sufletului”, ce constă în „osteneți de bunăvoie și din încercări fără de voie”⁸⁰. Semnul răbdării este dragostea de osteneți, din care izvorăște o nădejde, ce devine apoi o certitudine în dragostea și răsplata lui Dumnezeu. Această nădejde este un plus de cunoaștere. Cu ajutorul ei, descoperim adevăratele rațiuni sau adevărata semnificație a necazurilor. Nădejdea aceasta este „o vedere cu inima, cu partea cea mai adâncă a spiritului nostru, deci este o convingere intimă, tainică, o stare de transparență a ființei noastre față de cele de dincolo de lumea aceasta”⁸¹. Ea ne dă certitudinea răsplatei, căci așa cum spune Sfântul Antonie cel Mare „omul care rabdă necazurile cu inimă bună și cu mulțumită, va lua cununa nestrăcătării, virtutea și mântuirea”⁸². Și, ca o treaptă supremă de despățimire, Părinții ne învață că cei desăvârșiți ajung să privească necazurile ce vin asupra lor cu un *râs interior*, cu un *râs duhovnicesc*, rod al „plânsului de bucurie făcător”, un *râs superior*, dar nu în sensul mândriei, ci al tăriei, al rezistenței în fața valurilor agitate și tulburi ale vieții. Este surâsul celui întărit în cercuri și care a întrezărit în acestea adevăratul lor sens, de cale spre Dumnezeu. Necazul care este suportat cu răbdare – ne spune Petru Damaschinul – este bun și folositor, iar cel care nu este suferit astfel este semn al lepădării de la Dumnezeu și este fără de folos⁸³. Necazurile trebuie răbdate cu smerenie și nădejde, căci Dumnezeu a rânduit după încercări și darurile. În necazurile ce vin asupra noastră trebuie să vedem purtarea de grijă a lui Dumnezeu și cinstea pe care o primește sufletul nostru din partea Slavei Sale, căci „pe măsura întristării este și mângâierea” – spune Sfântul Isaac Sirul. (A se vedea și articolul: [http://www.ziarullumina.ro/articole;1832;0;67598;0;Vasile_Răducă - Suferința-și-grija-față-de-semeni.html](http://www.ziarullumina.ro/articole;1832;0;67598;0;Vasile_Răducă_-_Suferința-și-grija-față-de-semeni.html)).

Despre Taina Sfântului Maslu – soluția izbăvitoare și mântuitoare a Bisericii pentru omul aflat în suferință

Taina Sfântului Maslu reprezintă, așa cum afirmă Paul Evdokimov, "o Taină a trupului". Adresată în special persoanei umane aflate într-o suferință provocată de boli fizice, Taina Sfântului Maslu aduce totodată și o vindecare sufletească profundă. În zilele noastre se cunosc puține amănunte cu privire la această slujbă liturgică, în special pentru că în anumite regiuni ortodoxe din Răsărit ea se petrece extrem de rar, și de regulă în cadrul familial restrâns al creștinului bolnav căruia i se adresează.

Vechiul Testament vorbește despre o ungere efectuată cu ulei în șase circumstanțe diferite. Ambroise Verheul precizează în ordine următoarele situații: încoronarea unui rege, numirea unui preot sau a unui profet, sfințirea obiectelor utilizate în cult, tratarea rănilor și vindecarea unei persoane bolnave. Cu privire la ultima situație, Verheul afirmă că acest tip de ungere era destul de des utilizat de rabinii iudaici din vremea Mântuitorului. În Mishna și în Talmud se găsesc precizări legate fie de

utilizarea ungerii cu ulei în ziua sabatului (care era permisă în detrimentul celei cu vin sau oțet), fie de compoziția compresei care putea fi aplicată pe zona dureroasă a persoanei bolnave. În tratatul *Berakhot* din Talmud se precizează următoarele: "Se permite să se facă într-o zi de sabbat o compresă pentru o persoană (bolnavă) cu vin și ulei parfumat amestecate cu apă" (Talmud, *Berakhot*, I, 2 apud Ambroise Verheul, "The Paschal Character of the Sacrament of the Sick", în: *Temple of the Holy Spirit: Sickness and Death of the Christian in the Liturgy*, translated by Matthew J. O'Connell, Pueblo Publishing Company, New York, 1983, p. 250). Dacă în lumea iudaică a Vechiului Testament, și în lumea greacă în general, ungerea cu ulei era considerată drept un remediu pur natural în anumite cazuri de boală, odată cu Noul Testament lucrurile cunosc o schimbare profundă. Uleiul capătă nu doar o semnificație vindecătoare intrinsecă, ci devine materia principală a unei Taine axate pe vindecarea omului ca întreg, dar în special a trupului lovit de boală a acestuia: Sfântul Maslu. Astfel, în Evanghelia după Marcu, la capitolul 6, versetele 12-13 citim: "Și ieșind, Apostolii propovăduiau să se pocăiască. Și scoteau mulți demoni și ungeau cu untdelemn pe mulți bolnavi și-i vindecau". Pasajul acesta pare a face o conexiune care va fi amintită adesea în cursul istoriei creștine, și anume aceea dintre Taina Maslului și slujbele de exorcizare, dar ne oferă și o legătură cu iertarea păcatelor. Până în prezent, în majoritatea mănăstirilor și bisericilor de parohie unde se efectuează o slujbă de exorcizare a unei persoane posedate, aceasta este integrată de obicei sau urmează după săvârșirea Tainei Sfântului Maslu. De asemenea, persoana bolnavă este sfătuită să se spovedească înainte de primirea Tainei, urmând să primească Împărtășania după ce i-a fost administrată Taina. Însă pasajul cel mai consistent cu privire la Taina Sfântului Maslu din Noul Testament apare în Epistola Sfântului Apostol Iacov, care precizează următoarele: "Este cineva bolnav între voi? Să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn, în numele Domnului. Și rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav și Domnul îl va ridica, și de va fi făcut păcate, se vor ierta lui. Mărturisiți-vă deci unul altuia păcatele și vă rugați unul pentru altul, ca să vă vindecați, că mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului" (*Iacov 5, 14-16*).

Despre importanța textului din Epistola Sfântului Apostol Iacov

Textul scripturistic de mai sus este cel mai citat și mai comentat ori de câte ori un Sfânt Părinte dorea să ofere mai multe detalii cu privire la istoricul, conținutul sau scopul Tainei. De aceea, ne vom opri puțin asupra sa pentru a observa de ce este atât de semnificativ pentru dezvoltarea ulterioară a Tainei. Sfântul Apostol Iacov recomandă persoanei bolnave să cheme *preoții* Bisericii. În cursul istoriei, acest plural a căpătat conotații absolute, deoarece Taina Maslului este singura dintre toate cele șapte care nu poate fi efectuată de un singur slujitor. În toate scrierile patristice, această regulă este reamintită de fiecare dată. Se consideră, așadar, că Sfântul Apostol Iacov nu a pus la întâmplare acel plural. Care ar fi conotația acestui aspect? În primul rând faptul că, în esență, Taina Maslului încearcă să adune *comunitatea* în jurul persoanei bolnave, astfel încât aceasta din urmă să poată fi reintegrată atât trupește, cât și duhovnicește. În istoria Bisericii, una dintre ideile permanente a fost aceea că boala nu este deloc o realitate necesară și normală. Boala este o urmare a căderii inițiale a omului în păcat. Este adevărat că nu toate bolile prezente au drept cauză păcatul personal, dar unele dintre ele au această cauză. De aceea, se cere să vină mai mulți preoți, acordându-se astfel Tainei și un caracter de iertare, de împăcare cu comunitatea Bisericii, ai cărei reprezentanți principali sunt preoții. Vindecarea, dacă urmează Tainei, se datorează comunității, nu capacității extraordinare a unui singur preot. Poate că este și aceasta o explicație a numărului multiplu de preoți care trebuie să fie prezenți la săvârșirea Tainei.

Despre șansa iertării păcatelor prin Taina Sfântului Maslu

Un al doilea aspect al Tainei Maslului subliniat de Epistola Sfântului Apostol Iacov constă în rugăciunea preoților pentru persoana bolnavă și *ungerea ei cu untdelemn*. Această ungere, care este efectuată de șapte ori în cursul Tainei, are o legătură interesantă cu Taina Mirungerii. Deși Epistola Sfântului Apostol Iacov nu stabilește nici o legătură în acest sens, istoria liturgică a Bisericii cuprinde asemănări interesante între rugăciunea pentru sfințirea untdelemnului în vederea ungerii prebaptismale (care se administrează înaintea afundării întredin Taina Botezului), rugăciunea Sfințirii Sfântului și

Marelui Mir și a untdelemnului de la Taina Sfântului Maslu. Într-un fel, Taina Maslului îi reamintește persoanei bolnave de făgăduința vieții curate făcută la Botez și care din cauza propriei slăbiciuni a fost încălcată. Desigur, aceasta nu înseamnă că Taina Maslului este menită să descurajeze într-un fel sau altul persoana bolnavă, ci doar să trezească în ea dorința de pocăință, de schimbare a vieții. De aceea, adesea, Taina Maslului este precedată de Taina Pocăinței și este urmată de împărtășirea cu Sfintele Taine. Al treilea aspect important al Tainei Sfântului Maslu subliniat de Epistola Sfântului Apostol Iacov constă în precizarea scopului său îndoit în formă, dar unic în esență: vindecarea trupească și sufletească, adică a omului ca întreg. Părintele Stăniloae afirmă, de exemplu, că Taina Sfântului Maslu nu este îndreptată exclusiv spre vindecarea trupească, ci și spre ștergerea acelor păcate de care nu ne mai aducem aminte, precum și a rădăcinilor pe care patimile le-au creat în noi prin efectuarea unor acte păcătoase pe o perioadă îndelungată de timp (Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. III, EIBMBOR, București, 2004, p. 174).

Despre Untdelemnul Sfințit - materia Tainei

Am subliniat în rândurile anterioare, care erau scopurile ungerii cu untdelemn în perioada Vechiului Testament. O parte dintre acestea se regăsesc și în cadrul diverselor slujbe ale Bisericii, uneori sub forma unor denumiri interesante (*untdelemn împărătesc*), alteori sub forma unor reale scopuri practice (așa cum este vindecarea în cadrul Tainei Maslului). Pentru a putea detalia de ce untdelemnul este materia principală utilizată în cadrul Tainei Maslului nu avem nevoie de o analiză prea profundă. Untdelemnul era utilizat încă din Antichitate pentru a vindeca diverse boli sau pentru a ameliora rănilor căpătate în muncile câmpului sau în războaie. De altfel, majoritatea protestanților consideră până astăzi că Taina Maslului este o simplă formă dezvoltată a actului practic de ungere cu untdelemn în cazul unei boli, fără a oferi cu adevărat și o ușurare sufletească și fără a crea posibilitatea întâlnirii între Dumnezeu și om. Desigur, această opinie este eronată din punct de vedere ortodox, însă la baza ei stă atitudinea protestantă cu privire la textul cuprins în Epistola Sfântului Apostol Iacov. Luther a fost cel dintâi care a criticat această epistolă și a exclus-o din propriul "canon" biblic, deoarece cuprindea o idee esențială care contrazicea conceptul său de *sola fide*, și anume că, pentru a dobândi mântuirea, mai avem nevoie și de fapte. Așadar, istoria protestantă ulterioară s-a putut debarasa cu ușurință și de Taina Maslului totodată, deoarece cel mai important text scripturistic pe care îl avea aceasta la bază se găsea tocmai în această epistolă. Nu este de mirare că protestanții au respins apoi și mărturiile patristice bazate și ele tocmai pe acest text esențial. În Ortodoxie însă, materia Tainei nu a fost niciodată un simplu remediu pământesc. Nu măslinile sunt cele care fac uleiul bun pentru vindecare, ci harul lui Dumnezeu. Acest fapt poate fi observat și din rugăciunea de sfințire a untdelemnului: "Doamne, Care cu mila și cu îndurărilor Tale tămăduiești zdrobirile sufletelor și ale trupurilor noastre, Însuși, Stăpâne, sfințește untdelemnul acesta (în acest moment al citirii rugăciunii acesteia, toți preoții binecuvântează untdelemnul), ca să fie celor ce se vor unge din el spre tămăduire și spre izbăvirea de toată patima și întinărirea și de toată răutatea. Ca și întru aceasta să se preaslăvească Preasfânt numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin" (*Molitfelnic*, EIBMBOR, București, 2002, pp. 136-137). Această rugăciune frumoasă, creată de-a lungul secolelor, își are un corespondent încă din timpul Sfântului Atanasie cel Mare. Unul dintre cunoscuții săi, Serapion de Thmuis, este primul autor al unei *Molitfelnic*, adică al unei colecții de rugăciuni și rânduieli liturgice. Desigur, timpul a trecut, iar această colecție a devenit doar o simplă piesă de muzeu pentru liturghiști. Însă, prin străduința părintelui Ioan I. Ică jr., conținutul acestui prim *Molitfelnic* a fost tradus în limba română pentru prima dată în anul 2008. Aici există două rugăciuni care prezintă accente asemănătoare cu cea cuprinsă în cadrul slujbei Sfântului Maslu. Iată textul primei rugăciuni, care este extrem de importantă pentru subiectul legat de Taina Sfântului Maslu: "Te chemăm pe Tine, Cel ce ai toată puterea și stăpânirea, Mântuitorul tuturor oamenilor, Tatăl Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, și ne rugăm să trimiți din ceruri peste acest untdelemn o putere tămăduitoare, ca să fie pentru cei ce se ung sau gustă din aceste făpturi ale Tale spre depărtarea a toată boala și neputința, spre antidot al oricărui demon, spre izgonirea oricărui duh necurat, spre alungarea oricărei fierbințeli și tremur și a oricărei neputințe, spre har bun și iertarea păcatelor, spre leac al vieții și mântuirii, spre sănătatea și întregirea sufletului, trupului și duhului, spre înzdrăvenire desăvârșită. Să se teamă, Stăpâne, orice lucrare satanică, orice demon, orice sfat al celui

potrivnic, orice lovitură (...) de Numele Tău sfânt pe care l-am chemat acum, și de numele Unuia-Născut, și să se depărteze de la cele dinlăuntru și din afara robilor Tăi aceștia ca să se slăvească numele lui Iisus Hristos, Care S-a răstignit pentru noi și a Înviat, și a luat asupra Lui bolile și neputințele noastre și va veni să judece viii și morții. Că prin El Ți se cuvine slava și puterea în Duhul Sfânt în toți vecii vecilor. Amin" (*Canonul Ortodoxiei*, vol. I, trad. diac. Ioan I. Ică jr., Sibiu, 2008, p. 866). Așadar, putem spune în mod clar că Taina Maslului avea o structură organizată încă din timpul secolului al IV-lea, deși aceasta era una destul de scurtă. Fiecare Sfântă Taină a fost așa la început, modificările intervenind în timp și lungind treptat durata serviciului liturgic.

Despre caracteristica pastoral - misionară a Sfântului Maslu

În afara importanței sale practice de vindecare, Maslul are în mod clar o componentă de pastorație. Preotul se poate apropia extrem de mult de persoana bolnavă și o poate îndruma din multe puncte de vedere pe calea mântuirii. Desigur, această ocazie nu trebuie să fie, de asemenea, una de realizare a diverselor practici neconforme cu Taina (precum deschiderea Evangheliei pentru a se ghici dacă bolnavul va supraviețui sau nu; utilizarea untdelemnului rămas de la Taină pentru a sfinți diverse obiecte aparținând persoanei bolnave - haine, amulete. Pentru o detaliere în acest sens, inclusiv a componentei pastorale, este potrivit să se citească studiul Părintelui Profesor Vasile Răducă "Taina Sfântului Maslu în viața creștinului", *BOR*, nr. 7-10, 1989, pp. 175-190). Însă, mai presus de toate, bolnavul trebuie să simtă reintegrarea sa în *comunitate*. Nu trebuie să uităm că orice vindecare vine, în primul rând, prin intermediul unei familii iubitoare, iar familia iubitoare a unui creștin este întotdeauna Biserica...

Despre diferențele canonice și deosebirile dogmatice dintre Apus și Răsărit cu privire la scopul Sfântului Maslu

Separarea teritorială între Apus și Răsărit a condus în timp și la diferențe majore cu privire la Sfintele Taine. În timpul perioadei scolastice, și în special între secolele X-XII, Taina Sfântului Maslu a căpătat o altă conotație în Apusul Europei. Practic, ea a fost asociată în întregime cu momentul morții, fiind considerată drept pecetluirea finală înainte de trecerea creștinului la cele veșnice. Denumirea ei a devenit astfel cea de *extrema unctio*, ungera finală. Acest fapt s-a petrecut datorită ideii că orice Taină are un efect îndreptat exclusiv asupra sufletului. Scolasticii considerau că trupul uman este doar un instrument al sufletului și că orice efect benefic al unei Taine nu poate avea loc decât asupra părții celei mai importante a omului. Spiritualizarea excesivă, această transformare a omului într-un fel de înger încarcerat în trup, a condus la ideea că Taina Maslului nu promite decât o iertare a păcatelor pentru ca omul să poată fi primit în mod eficient în Rai. Conciliul Vatican II a condus la o schimbare în acest sens, iar Taina a început să fie administrată și persoanelor care nu se află doar în situația de moarte iminentă, dar a rămas o Taină adresată doar celor bătrâni și bolnavi care se simt aproape de sfârșit. Cu alte cuvinte, modificarea a fost mai mult formală, și nu de fond. În Ortodoxie însă, orice persoană poate primi Taina Maslului, indiferent de vârstă sau de gravitatea bolii.

Sfântul Maslu este, fără îndoială, cea mai "smerită" dintre toate cele șapte Taine. O considerăm smerită, deoarece la ea participă de obicei doar credincioșii care cunosc ceva mai detaliat viața duhovnicească a Bisericii, dar și pentru că teologii s-au dovedit destul de puțin preocupați de o interpretare amănunțită a ritualului ei. Cu alte cuvinte, Taina Sfântului Maslu este adesea ignorată sau considerată ca fiind semnificativă doar pentru persoanele în vârstă sau cele bolnave. Vom încerca să schimbăm această optică eronată prin mai multe analize care să demonstreze de ce Taina Sfântului Maslu merită cu adevărat un loc de frunte în viața creștinului și nu doar unul secundar. (A se vedea și articolul: <http://www.ziarullumina.ro/articole;1832;1;67593;0>; Adrian Agachi Este-cineva-bolnav-între-voi-Să-cheme-preoții-Bisericii....html).

De ce este importantă Taina Sfântului Maslu pentru credincioșii de rând, adică pentru laici și mireni?

Credincioșii Bisericii sunt, de regulă, preocupați să afle cât mai multe despre slujbele liturgice. Acestea constituie forma principală de contact cu Dumnezeu în Ortodoxie. Biserica Ortodoxă nu promovează nici o religie a cărții și nici una pur abstractă. De aceea, prima impresie cu impact enorm asupra unui necunoscător al Ortodoxiei este generată de participarea la minunatele slujbe liturgice care alcătuiesc într-o proporție covârșitoare ceea ce un creștin consideră a fi modul cel mai intens de comunicare cu Dumnezeu în afara rugăciunii personale. Însă, la o analiză mai atentă a vieții creștinilor din zilele noastre, constatăm că prezența lor la slujbele liturgice se reduce de regulă la Sfânta Liturghie și, atunci când împrejurările o cer, fie la cununia unor prieteni apropiați sau a rudelor, fie la botezarea copiilor acestora. Taina Maslului este, adesea, ignorată sau considerată ca fiind o slujbă adresată exclusiv celor bolnavi sau celor bătrâni. Desigur, o incursiune în istoria scripturistică și liturgică a Tainei Maslului dovedește că aceasta este o părere eronată. Este adevărat că scopul principal al Tainei Maslului pare să constea în vindecarea trupului, așa cum afirmă spre exemplu Paul Evdokimov (*Ortodoxia*, trad. arhiepiscopul Irineu Ioan Popa, EIBMBOR, București, 1996, p. 325), dar nu trebuie să uităm că ea se adresează în egală măsură și sufletului, curățind păcatele pe care le-am uitat și ajutând la distrugerea rădăcinilor patimilor care au invadat inimile noastre (așa cum afirmă spre exemplu părintele Dumitru Stăniloae în *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. III, EIBMBOR, București, 2003, pp. 213-214). Din nefericire, aspectul din urmă este cunoscut de foarte puțini creștini și el merită detaliat și aprofundat cu fiecare ocazie. De aceea, îi îndemnăm pe această cale pe cei care consideră că nu au nevoie de Taina Sfântului Maslu să se gândească la propria viață duhovnicească. O gândire cu adevărat profundă ne va spune că nu am ajuns la desăvârșire, iar Taina Maslului, unde se adună persoanele bolnave și bătrâne, ne poate arăta, de asemenea, cât de mult au alte persoane nevoie de ajutorul nostru. Taina Maslului ne pune în legătură cu mădularele bolnave ale Bisericii, care au multă nevoie de un sprijin din partea comunității. Așadar, trebuie să încercăm să privim cu alți ochi această Taină pe care mulți creștini, din păcate, o ignoră aproape întotdeauna.

De ce este importantă Taina Maslului pentru teologi?

Dacă pe tema Tainelor Botezului, Euharistiei sau Pocăinței există nenumărate studii, articole, prezentări și cărți voluminoase, nu același lucru se poate spune și despre Taina Sfântului Maslu. Este șocant să observi cât de ignorată poate fi din punct de vedere teologic această Taină atât de importantă. De regulă, atunci când un teolog dorește să scrie câteva aspecte despre toate cele șapte Sfinte Taine, Taina Maslului este pusă la urmă și, de regulă, are cele mai puține pagini dedicate. Această situație se menține în toate țările ortodoxe și rămâne la fel și în Apus, unde studiile de interes pe această temă sunt adesea pline de concluzii forțate, fiind influențate de dezvoltarea diferită a Tainei în zona respectivă. Sfinții Părinți au scris totuși despre această Taină, chiar dacă nu i s-a dedicat niciodată un tratat cuprinzător. Doar din punct de vedere liturgic se poate spune că Taina Maslului a beneficiat de un tratament mai conform cu importanța ei. Practica liturgică a Bisericii a confirmat semnificația ei pentru viața creștinilor. Din punctul de vedere al unui teolog însă, este clar că lucrurile au nevoie de o schimbare profundă. Este nevoie de mai multe analize teologice, de mai multă importanță acordată acestei Taine, nu pentru că ar fi un subiect "original", o "mină de aur" sau o cale sigură de publicare și obținere a unui succes comercial. Este nevoie în primul rând de o aplecare duhovnicească și o sesizare cu multă delicatețe a impactului Tainei în viața Bisericii. Trebuie să descoperim și să punem în valoare răspunsuri la întrebări legate de dezvoltarea istorică a Tainei Maslului, semnificația ei pentru Sfinții Părinți și viața liturgică a creștinilor sau importanța ei pentru activitatea pastorală a preotului ortodox. Deoarece aceste întrebări nu au cum să capete un răspuns doar prin intermediul activității predicatoriale a preotului, rolul teologilor rămâne imperios și, în momentul de față, există deja câteva semne pozitive în acest sens, al căror rod sperăm să fie cât mai bogat și să cuprindă de asemenea și câteva soluții în vederea unei cunoașteri mai ample a Tainei și de către credincioșii simpli prin evitarea unui limbaj teologic stufos și hiperspecializat.

De ce este importantă Taina Maslului pentru misiunea pastoral - duhovnicească a preotului?

La această întrebare preferăm să lăsăm un preot să răspundă. Într-un studiu publicat în anul 1989, Părintele Profesor Vasile Răducă afirma următoarele: "Semnul dragostei din partea comunității ecleziale vine să confirme și raporturile bolnavului cu semenii. Știut fiind că multe dintre suferințele fizice se datorează stărilor conflictuale și tensiunii sufletești, lipsei de relații normale cu semenii, nu de puține ori creștinul bolnav este posibil să fie chinuit de gândul că boala lui se datorează realmente păcatelor lui față de semenii, iar co-participarea acestora la suferința bolnavului vine să confirme că, din partea semenilor, acesta se bucură de dragoste, înțelegere și rugăciune la Dumnezeu, ca Dumnezeu să dispună modul în care fratele lor să fie izbăvit de suferință. (...) Prezența mai multor preoți, cu darurile și personalitatea lor, la casa sau la căpătâiul bolnavului, vine să sporească atmosfera de rugăciune care se creează la căpătâiul bolnavului, afirmând caracterul profund eclezial al acestei Sfinte Taine" ("Taina Sfântului Maslu în viața creștinului", în: *BOR*, nr. 7-10, 1989, pp. 183-184). Într-o asemenea atmosferă de rugăciune pentru persoana bolnavă, preotul are ocazia, poate unică, de a discuta într-un cadru solemn cu bolnavul și a-i deschide acestuia mintea și inima în vederea primirii lui Hristos. Uneori, se poate dovedi ultima șansă pentru a face acest lucru. Alteori, va fi doar începutul unei vieți creștine reînnoite prin vindecarea miraculoasă și regenerarea sufletească. Însă, pentru a face acest lucru, preotul trebuie să fie pregătit el însuși să primească în inima sa suferința persoanei. Oare ce putem face mai mult atunci când un mădular al Bisericii suferă, decât să suferim și noi alături de el? Vom încerca și noi, prin materialele pe care le publicăm aici, să suferim alături de cei care suferă și să sprijinim, cu puținul pe care îl avem, misiunea pastorală a Bisericii. În definitiv, nu doar rugăciunea preotului, ci și cea a comunității, lucrează spre vindecarea persoanei bolnave... (A se vedea și articolul: [http://www.ziarullumina.ro/articole;1837;1;67818;0;Adrian Agachi - Taina-smerită-a-Maslului.html](http://www.ziarullumina.ro/articole;1837;1;67818;0;Adrian%20Agachi%20-%20Taina%20smerit%C4%82a%20a%20Maslului.html)).

Câteva concluzii finale și încheierea

Ca urmare, viața noastră duhovnicească se desfășoară într-un registru spiritual foarte larg: - din adâncurile păcatului și din „ceața patimilor” spre culmile virtuții și lumina dumnezeiască. În funcție de eforturile noastre ascetice este și starea noastră pe treptele ei atât de numeroase. „De pe dealurile bucuriilor – afirmă Părintele Profesor Dumitru Stăniloae – în văile necazurilor, așa decurge viața omului duhovnicesc; dar ea înscrie un real progres în aceste alternanțe. Bucuriile, pentru răbdare, sunt tot mai curate, mai spiritualizate, mai nepătate de mulțumirea de sine; necazurile sunt tot mai ferm răbdate. Propriu-zis, bucuriile sunt domolite de siguranța necazurilor ce vor veni, iar necazurile, răbdate cu un amestec de seninătate, de răs interior, cum ar zice Sfântul Ioan Scărarul, prin siguranța bucuriilor ce vor veni la rând. Deci, fie oricât de schimbătoare împrejurările externe în care se desfășoară viața omului duhovnicesc, lăuntric ea a ajuns la un fel de nivelare, care îi dă o statornică liniște. E tăria spiritului în fața valurilor lumii”⁸⁵. Oscilând între aceste două limite, viața trece inevitabil prin proba încercărilor duhovnicești, în vederea înaintării ei pe o treaptă superioară de desăvârșire. Necazurile neacceptate ne dublează greutatea suferinței, cele înțelese duhovnicește, ne-o înjumătățesc. Dacă vrem ca viața noastră să fie o înaintare din treaptă în treaptă spre piscul sfințeniei creștine, proba pătimirilor fără de voie trebuie trecută cu răbdare, nădejde, pocăință și smerenie, toate acestea în rugăciune curată către Tatăl nostru Cel ceresc, de la care ne vine tot ajutorul. Acesta este drumul viețuirii duhovnicești creștine: - împreună pătimire cu Iisus Hristos, cu nădejdea învierii și răsplatei, pe măsura eforturilor noastre ascetice. Este calea pe care au străbătut-o toți cei iubitori de frumusețe spirituală, urmând pilda Mântuitorului nostru Iisus Hristos: - Sfinții apostoli, mucenicii, mărturisitorii, cuvioșii, monahii și nu în ultimul rând creștinii obișnuiți. La aceasta ne îndeamnă Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, cerându-ne să purtăm jugul sau crucea desăvârșirii, a încercărilor și necazurilor din această viață și lume trecătoare, asigurându-ne totodată că biruința Lui este și biruința noastră.

Viața este, așadar, o alternanță între bucurii și necazuri, între succese și eșecuri, între împliniri și înfrângeri. Nu există muritor care să fi avut parte, în această viață, numai de bucurii, după cum nu există om care să fi cunoscut numai înfrângerea. Bucuriile nu pot fi perfect detașate de necazuri, nici acceptate doar de ele, în defavoarea încercărilor și necazurilor. Cel ce nu și-a zidit viața pe temelia credinței, ar putea înclina să creadă că aceasta este, mai degrabă, o „vale a plângerii”, odată ce venim în lume plângând și plecăm din ea suspinând, fie după ea, fie de durere. Povestea vieții fiecăruia dintre noi, privită dintr-o perspectivă pur firească, naturală, are aspectul unei drame cu un sfârșit tragic, un

fiasco. Privită din punctul de vedere al credinței, ea este o victorie asupra suferinței și a lumii, o biruință și o depășire a lor, în Iisus Hristos. Necazurile noastre fac rugăciunea noastră tot mai curată și mai simțită, o spală cu lacrimi. Iar atunci când ne rugăm cu stăruință, nu se poate ca Iisus Hristos să ne lase uitați și întristați, să ne priveze de mângâierea și ușurarea Sa cea blândă. El „Cel ce șterge lacrima de pe obrazul tuturor”, Cel ce șterge suferințele lumii, nu va întârzia la infinit să ne caute. S-ar putea să întârzie, pentru că are de șters lacrimile de pe fețele triste ale multora, pentru că vrea să răspundă rugăciunilor celor ce l-au invocat cu credință și stăruință. Nu-și va opri la infinit izvorul revărsării darurilor Sale față de noi, iar atunci când vom fi vizitați de El, de Însuși Mântuitorul sufletelor noastre, vom simți o fericire și o pace mai presus de durere și de suferință, de lacrimă și nevoie. Vom conchide, împreună cu Sfântul Apostol Pavel ca „Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu – Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu noi, cu toți. Amin.”

Note Bibliografice:

- 1 – Sfântul Isaac Sirul, **Cuvinte despre nevoie**, în **Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși**. Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Volumul X, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981, p. 139.
- 2 – **Ibidem**, p. 116.
- 3 – **Ibidem**, p. 117.
- 4 – **Ibidem**, p. 234.
- 5 – Preot Prof. Univ. Dr. Dumitru Stăniloae, **Spiritualitatea ortodoxă. Ascetica și mistica**, Editura I.B.M.B.O.R., București, 1992, p. 141-142.
- 6 – Cuviosul Nichita Stithatul, **Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire și despre conștiință**, în **Filocalia...**, Volumul VI, p. 261.
- 7 – Sfântul Isaac Sirul, **op. cit.**, p. 236.
- 8 – **Ibidem**, p. 251-252.
- 9 – Sfântul Maxim Mărturisitorul, **Răspunsuri către Talasie**, în **Filocalia...**, Volumul III, p. 34.
- 10 – **Ibidem**, p. 35.
- 11 – **Ibidem**, p. 348.
- 12 – **Ibidem**, p. 110.
- 13 – **Ibidem**, p. 336-337.
- 14 – **Ibidem**, p. 32.
- 15 – **Ibidem**, p. 32-33.
- 16 – **Ibidem**, p. 348.
- 17 – **Ibidem**, p. 84.
- 18 – **Ibidem**, p. 349.
- 19 – Dumitru Stăniloae, **Iisus Hristos sau restaurarea omului**, ediția a II-a, Editura Omniscope, Craiova, 1993.
- 20 – Idem, **Teologia Dogmatică Ortodoxă**, Vol. 1, E.I.B.M.B.O.R., București, 1997, p. 140.
- 21 – **Ibidem**, p. 144.
- 22 – Idem, **Spiritualitatea ortodoxă...**, p. 134.
- 23 – Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op. cit.**, p. 228-229.
- 24 – Ava Dorotei, **Ale celui între sfinți, părintele nostru Dorotei. Felurite învățături lăsate ucenicilor săi când a părăsit mănăstirea Avei Serid și a întemeiat cu ajutorul lui Dumnezeu mănăstirea sa, după moartea Avei Ioan, proorocul, și după tăcerea desăvârșită a Avei Varsanufie**, în **Filocalia...**, Volumul IX, p. 607.
- 25 – Sfântul Marcu Ascetul, **Despre cei ce cred că se îndreaptă din fapte**, în **Filocalia...**, Volumul I, p. 311.
- 26 – Sfântul Maxim Mărturisitorul, **Cuvânt ascetic**, în **Filocalia...**, Volumul II, p. 311.
- 27 – **Ibidem**, p. 93-94.
- 28 – **Ibidem**, p. 119.
- 29 – Sfântul Isaac Sirul, **op. cit.**, p. 101.

- 30 – **Ibidem**, p. 101-102.
- 31 – **Ibidem**, p. 104.
- 32 – **Ibidem**, p. 224.
- 33 – Sfântul Maxim Mărturisitorul, **Răspunsuri către Talasie...**, p. 111.
- 34 – Sfântul Isaac Sirul, **op. cit.**, p. 202.
- 35 – Cuviosul Nichita Stithatul, **op. cit.**, p. 261.
- 36 – Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op. cit.**, p. 111.
- 37 – **Ibidem**, p. 229.
- 38 – Sfântul Isaac Sirul, **op. cit.**, p. 202.
- 39 – Ava Dorotei, **op. cit.**, p. 611.
- 40 – Sfântul Isaac Sirul, **op. cit.**, p. 247-248.
- 41 – Cuviosul Nichita Stithatul, **op. cit.**, p. 220.
- 42 – **Ibidem**, p. 248-249.
- 43 – Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op. cit.**, p. 308.
- 44 – Sfântul Ioan Casian, **Despre cele opt gânduri ale răutății**, în **Filocalia...**, Volumul I, p. 153-154
- 45 – Sfântul Maxim Mărturisitorul, **Scrieri. Partea a doua. Scrieri și epistole hristologice și duhovnicești**. Traducere din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, E.I.B.M.B.O.R., București, 1990, p. 41.
- 46 – Idem, **Răspunsuri către Talasie...**, p. 62.
- 47 – **Ibidem**, p. 234.
- 48 – Calist și Ignatie Xantopol, **A celor dintre monahi Calist și Ignatie Xantopol: Metodă și regulă foarte amănunțită pentru cei ce-și aleg să viețuiască în liniște și singurătate**, în **Filocalia...**, Volumul VIII, p. 24.
- 49 – Calist Patriarhul, **Capete care au lipsit**, în **Filocalia...**, Volumul VIII, p. 280-281.
- 50 – Diadoh al Foticeii, **Cuvânt ascetic în 100 de capete**, în **Filocalia...**, Volumul I, p. 461.
- 51 – Sfântul Maxim Mărturisitorul, **Capete despre dragoste. Suta a doua**, în **Filocalia...**, Volumul II, p. 142.
- 52 – Sfântul Marcu Ascetul, **op. cit.**, p. 461.
- 53 – **Ibidem**, p. 329.
- 54 – Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op. cit.**, p. 142.
- 55 – Sfântul Isaac Sirul, **op. cit.**, p. 243.
- 56 – **Ibidem**, p. 359.
- 57 – Nil Ascetul, **Cuvânt ascetic**, în **Filocalia...**, Volumul I, p. 247.
- 58 – **Ibidem**, p. 247.
- 59 – **Ibidem**, p. 247-248.
- 60 – Sfinții Varsanufie și Ioan, **op. cit.**, p. 115.
- 61 – **Ibidem**, p. 189.
- 62 – **Ibidem**, p. 115.
- 63 – **Ibidem**, p. 115-116.
- 64 – **Ibidem**, p. 117.
- 65 – Sfântul Petru Damaschinul, **Învățăturile duhovnicești**, în **Filocalia...**, Volumul V, p. 32.
- 66 – Sfinții Varsanufie și Ioan, **op. cit.**, p. 493.
- 67 – **Ibidem**, p. 493-494.
- 68 – **Ibidem**, p. 495.
- 69 – Sfântul Ioan Scărarul, **op. cit.**, p. 370.
- 70 – Sfântul Isaac Sirul, **op. cit.**, p. 50.
- 71 – Sfinții Varsanufie și Ioan, **op. cit.**, p. 492.
- 72 – Sfântul Isaac Sirul, **op. cit.**, p. 41.
- 73 – **Ibidem**, p. 359.
- 74 – **Ibidem**, p. 359-360.
- 75 – Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, **Teologia Dogmatică Ortodoxă...**, Vol. I, p. 141.
- 76 – Isihie Sinaitul, **Cuvânt despre trezvie și virtute**, în **Filocalia...**, Volumul IV, p. 91.
- 77 – Sfinții Varsanufie și Ioan, **op. cit.**, p. 41.
- 78 – Sfântul Isaac Sirul, **op. cit.**, p. 247-248.

- 79 – Cuviosul Nichita Stithatul, **op. cit.**, p. 231.
80 – Talasie Libianul, **Despre dragoste, înfrânare și petrecerea cea după minte, în Filocalia...**, Volumul IV, p. 33.
81 – Preot Prof. Univ. Dr. Dumitru Stăniloae, **Spiritualitatea ortodoxă...**, p. 145.
82 – Sfântul Antonie cel Mare, **op. cit.**, p. 53.
83 – Sfântul Petru Damaschinul, **op. cit.**, p. 109.
84 – Sfântul Isaac Sirul, **op. cit.**, p. 242.
85 – Preot Prof. Univ. Dr. Dumitru Stăniloae, **Spiritualitatea Ortodoxă...**, p. 142.

Rezumat

Am considerat ca fiind bine venită abordarea unei asemenea teme, acum în anul acesta – 2012, care a fost declarat de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române drept an jubiliar, închinat Tainei Sfântului Maslu și îngrijirii bolnavilor, cu toate că ea a fost tratată îndelung și minuțios de mulți Părinți ai Bisericii și de către vestiți teologi, deoarece constat faptul că ne aflăm într-o perioadă de mari frământări și permanente crize – care, multe dintre ele se datorează (și) faptului că nu avem răbdare în suferințe și nădejde, că nu avem, mulți dintre noi, o viziune corectă asupra virtuții răbdării și nădejzii – care sunt două virtuți foarte importante, de-a dreptul indispensabile, pentru realizarea unui progres duhovnicesc în viața noastră spirituală. Cunoaștem faptul că pentru spiritualitatea ortodoxă viața duhovnicească este o permanentă mergere înainte, o permanentă epectază către culmile desăvârșirii – care trebuie abordată existențial și trebuie trăită până la ținta ei supremă care este unirea cu Dumnezeu, îndumnezeirea. Această înaintare către desăvârșire nu este doar un urcuș, treptat și uniform, ci poartă permanent în sine caracterul unei lupte încordate în vederea dobândirii asemănării cu Dumnezeu, prin har și lucrare.

Ca urmare, viața noastră duhovnicească se desfășoară într-un registru spiritual foarte larg: - din adâncurile păcatului și din „ceața patimilor” spre culmile virtuții și lumina dumnezeiască. În funcție de eforturile noastre ascetice este și starea noastră pe treptele ei atât de numeroase. „De pe dealurile bucuriilor – afirmă Părintele Profesor Dumitru Stăniloae – în văile necazurilor, așa decurge viața omului duhovnicesc; dar ea înscrie un real progres în aceste alternanțe. Bucuriile, pentru răbdare, sunt tot mai curate, mai spiritualizate, mai nepătate de mulțumirea de sine; necazurile sunt tot mai ferm răbdate. Propriu-zis, bucuriile sunt domolite de siguranța necazurilor ce vor veni, iar necazurile, răbdate cu un amestec de seninătate, de râs interior, cum ar zice Sfântul Ioan Scărarul, prin siguranța bucuriilor ce vor veni la rând. Deci, fie oricât de schimbătoare împrejurările externe în care se desfășoară viața omului duhovnicesc, lăuntric ea a ajuns la un fel de nivelare, care îi dă o statornică liniște. E tăria spiritului în fața valurilor lumii”⁸⁵. Oscilând între aceste două limite, viața trece inevitabil prin proba încercărilor duhovnicești, în vederea înaintării ei pe o treaptă superioară de desăvârșire. Necazurile neacceptate ne dublează greutatea suferinței, cele înțelese duhovnicește, ne-o înjumătățesc. Dacă vrem ca viața noastră să fie o înaintare din treaptă în treaptă spre piscul sfințeniei creștine, proba pătimirilor fără de voie trebuie trecută cu răbdare, nădejde, pocăință și smerenie, toate acestea în rugăciune curată către Tatăl nostru Cel ceresc, de la care ne vine tot ajutorul. Acesta este drumul viețuirii duhovnicești creștine: - împreună pătimire cu Iisus Hristos, cu nădejdea învierii și răsplatei, pe măsura eforturilor noastre ascetice. Este calea pe care au străbătut-o toți cei iubitori de frumusețe spirituală, urmând pilda Mântuitorului nostru Iisus Hristos: - Sfinții apostoli, mucenicii, mărturisitorii, cuvioșii, monahii și nu în ultimul rând creștinii obișnuiți. La aceasta ne îndeamnă Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, cerându-ne să purtăm jugul sau crucea desăvârșirii, a încercărilor și necazurilor din această viață și lume trecătoare, asigurându-ne totodată că biruința Lui este și biruința noastră.

Viața este, așadar, o alternanță între bucurii și necazuri, între succese și eșecuri, între împliniri și înfrângeri. Nu există muritor care să fi avut parte, în această viață, numai de bucurii, după cum nu există om care să fi cunoscut numai înfrângerea. Bucuriile nu pot fi perfect detașate de necazuri, nici acceptate doar de ele, în defavoarea încercărilor și necazurilor. Cel ce nu și-a zidit viața pe temelia

credinței, ar putea înclina să creadă că aceasta este, mai degrabă, o „vale a plângerii”, odată ce venim în lume plângând și plecăm din ea suspinând, fie după ea, fie de durere. Povestea vieții fiecăruia dintre noi, privită dintr-o perspectivă pur firească, naturală, are aspectul unei drame cu un sfârșit tragic, *un fiasco*. *Privită din punctul de vedere al credinței, ea este o victorie asupra suferinței și a lumii, o biruință și o depășire a lor, în Iisus Hristos*. Necazurile noastre fac rugăciunea noastră tot mai curată și mai simțită, o spală cu lacrimi. Iar atunci când ne rugăm cu stăruință, nu se poate ca Iisus Hristos să ne lase uitați și întristați, să ne priveze de mângâierea și ușurarea Sa cea blândă. El „Cel ce șterge lacrima de pe obrazul tuturor”, Cel ce șterge suferințele lumii, nu va întârzia la infinit să ne caute. S-ar putea să întârzie, pentru că are de șters lacrimile de pe fețele triste ale multora, pentru că vrea să răspundă rugăciunilor celor ce l-au invocat cu credință și stăruință. Nu-și va opri la infinit izvorul revărsării darurilor Sale față de noi, iar atunci când vom fi vizitați de El, de Însuși Mântuitorul sufletelor noastre, vom simți o fericire și o pace mai presus de durere și de suferință, de lacrimă și nevoie. Vom conchide, împreună cu Sfântul Apostol Pavel ca „Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu – Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu noi, cu toți. Amin.”

Drd. Stelian Gomboș